

Tatiana CALLO

**CULTURA EDUCAȚIEI
ȘI VORBITORUL CULT DE LIMBA ROMÂNĂ**

Ghid pentru profesori

Chișinău – 2018

Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova
Institutul de Științe ale Educației

Tatiana CALLO

**CULTURA EDUCAȚIEI
ȘI VORBITORUL CULT DE LIMBA ROMÂNĂ**

Ghid pentru profesori

Chișinău – 2018

CZU 37.016:811.135.1+37.015

C 14

Aprobată spre editare
de Consiliul Științifico-Didactic al Institutului de Științe ale Educației

Lucrarea a fost realizată în cadrul Proiectului instituțional de cercetare:
Strategii pedagogice ale formării vorbitorului cult de limbă română din perspectiva educației europene pentru limbi.

Recenzenți:

Nelu Vicol, dr., conf. univ., IȘE.

Viorica Goraș-Postică, dr. hab., conf. univ., USM.

Svetlana Nastas, dr., IȘE.

Redactor:	STELA LUCA
Redactor tehnic:	MARIA BONDARI
Corector:	VICTOR ȚÂMPĂU

ISBN 978-9975-48-138-0.

© Institutul de Științe ale Educației, 2018

CUVÂNT ÎNAINTE

Ideea elaborării prezentului ghid este generată de două întrebări care apar în spațiul reflexiv al cercetării problematicei vorbitorului cult de limba română. În primul caz, întrebarea apare în procesul de predare a disciplinei școlare Limba și literatura română, atunci când se implementează dezideratele învățământului formativ, promovat de sistemul educațional din Republica Moldova.

Întrebarea 1

Oare nu ar fi cazul să vorbim despre o concurență a lui *a forma* și a lui *a cultiva*? De ce *formarea* ia locul *cultivării*? Până unde putem *forma* și ce rămâne să *cultivăm* totuși în procesul educațional?

Am decis să abordăm acest subiect, deoarece considerăm că lexemul *a cultiva* este mult nedreptățit în raport cu *a forma*. Această părere se bazează pe faptul că însăși *cultura* pornește de la *cultivare* și *a culturaliza* și înseamnă *a instrui*, iar omul *cult* are un înalt și variat nivel de instruire. Primul sens al **culturii** este anume prelucrarea, îngrijirea, cultivarea pământului, livezilor, plantelor, animalelor și, desigur, a oamenilor. Însă cel mai uzual și familiar sens al culturii este cel de educare și instruire, care completează sau corectează natura umană. În acest sens, grecii au creat un sistem de învățământ unic, în care se *formează* nu un specialist într-o anumită profesie, dar se *cultivă* omul ca personalitate, cu anumite orientări valorice.

A doua întrebare ține de faptul cum ar putea fi sintetizat specificul educației lingvistice ghidate de preceptele culturii astfel ca să includă esențele-i atribuite, într-un fel sau altul, în **formarea vorbitorului cult de limba română**.

Întrebarea 2

Prin se deziderate ale culturii spirituale poate fi redată educația lingvistică ghidată de conceptul formării vorbitorului cult astfel ca să dezvăluie esența acestuia și să fundamenteze schimbările care se produc sau urmează să se producă în procesul educațional?

CUM POATE FI FOLOSIT GHIDUL?

Lucrarea poate fi folosită ca un *ghid de acțiune*, ea ajutându-vă să vă concentrați asupra etapei în care vă aflați în momentul respectiv și asupra acelor acțiuni care vă vor ajuta să abordați relevanța chestiune a culturii educației și a formării vorbitorului cult. De exemplu, dacă vă aflați la început, atunci lucrați în special cu acele conținuturi care sunt date în prima parte. Dacă vă aflați deja la etapa de valorificare, treceți la secțiunea practică a ghidului. Iar dacă vă străduiți de ceva vreme să puneți în practică aspectele domeniului respectiv, atunci lucrați cu ideile sintetice oferite de autor. Dar indiferent de etapa la care vă aflați, parcurgeți ghidul pentru a găsi un răspuns la întrebările dvs. și pentru a vă orienta în planul dvs. de acțiune educațională în vederea formării vorbitorului cult de limba română. Instituirea culturii educației și formarea vorbitorului cult sunt o cale dificilă, care cere perseverență în plan de gândire și acțiune.

Ne exprimăm încrederea că ghidul de față vă va oferi un asemenea plan de acțiune, care vă va ajuta să conștientizați numeroasele beneficii și satisfacțiile pe care le aduce instituirea unei adevărate **culturi a educației**.

I. CULTURA EDUCAȚIEI

1.1. DEFINIREA CULTURII

Cultivarea personalității omului prin cultură nu se reduce doar la respectarea unei sume de norme și cerințe, ci este o pregătire pentru viața socială în concordanță cu un șir de norme. Sarcina Antichității, de exemplu, era să trezească în om priceperea de a judeca logic sentimentul frumosului, fapt care i-ar permite să însușească o măsură a dreptății în activitatea civilă și particulară [1, p. 21]. Dar cultură mai însemna și *închinare, respect, cult*.

Multe dintre dezbaterile culturale sunt inspirate și gravitează în jurul unor nume precum S. Connor, M. Foucault, J. Habermas, J. Derrida, J. Baudrillard, I. Hassan, R. Rorty, F. Jamerson et al.

Omul modern nu este loial unui monarh, unei țări sau unei credințe, orice ar spune el, ci unei culturi. Limitele culturii, în care trăiește și se formează, sunt și hotarele lumii în care el poate respira moral și profesional și poate avea certitudinea deplină a personalității sale. Contopirea voinței culturii și formațiunii statale devine normă și nu este prea deseori încălcată (M. Cimpoi).

E. Taylor, unul din fondatorii antropologiei, definește încă în 1871 cultura în felul următor: *cultura este ansamblul complex care include cunoștințele, credințele, arta, moravurile, dreptul, datinile, precum și toate dispozițiile sau uzanțele dobândite de om în societate* [3, p. 89]. Prin urmare, specificitatea naturii umane este tocmai înscrierea într-o anumită cultură, care nu datorează nimic eredității și nu face în nici un caz obiectul patrimoniului genetic. Cultura constituie o formă de adaptare la mediul natural, dar nu este strict prefigurată de mediu.

O cultură poate fi prezentată și ca un ansamblu de reprezentări și practici așezate în ordine simbolică, care organizează și dă sens lumii într-o configurație specială, proprie unui grup social și unei epoci determinate.

În anii '60, în baza definițiilor din culturologia americană, s-a stabilit că există circa 237 definiții ale culturii. Actualmente, acest număr a crescut, deoarece a crescut simțitor interesul pentru cultură. Acest termen a nimerit în categoria celorla în raport cu care este aplicată obișnuința oamenilor unui trib, care merg prin nisip repede, ușor, abia atingându-se, fără să se oprească, în alt fel încep să se afunde în nisip [9, p. 65].

Sociologii definesc cultura, de exemplu, ca ansamblul convingerilor, valorilor și mijloacelor expresive, care sunt unice pentru un grup și servesc la ordonarea experienței și reglarea membrilor acestui grup sau un ansamblu de norme, valori, standarde de conduită. Cultura este un regulator al faptelor oamenilor și al relațiilor lor unul cu altul, cu societatea și natura. Cultura cuprinde valorile create de grupuri aparte de oameni, normele, pe care ei le respectă în viață și obiectele materiale, pe care le produc [*Ibidem*, p. 71].

Așadar, cultura:

- este un principiu al legăturii omului cu lucrurile, mijloc de includere a lui în viața socială, mecanism de autoconștientizare, înțelegere a legăturii lui cu alții și a unicității, autonomiei sale;
- este o caracteristică a mentalității (condiționare a mentalității, orientarea ei în exterior, la lume, și în interior, la adâncurile personale ale spiritului);

- este ceea ce permite de a aduce în lume și în personalitate un anumit sens, o valoare umană. Ea include modalitatea de a folosi ceea ce a fost acumulat în procesul dezvoltării omenirii. **A fi cultural** înseamnă a putea utiliza numeroase lucruri, a reprezenta în sine și prin sine ceea ce a fost creat secole și ceea ce este actual azi [*Ibidem*, p. 81].

Cultura este, esențialmente, un întreg integrat și structurat, constituit din părți aflate în conexiune. Elementele fundamentale ale culturii sunt *valorile*. Cultura constă din patternuri, modele, implicite sau explicite *ale* comportamentului și *pentru* comportament, modele care sunt însușite și transmise prin simboluri. Dacă cultura se definește în relația cu personalitatea, atunci ea este „harta întinsă a personalității, fiecare individ totalizând moștenirea culturală prin educație” [7, p. 227].

Cultura reprezintă un set de reguli și standarde care, atunci când sunt însușite de membrii unei societăți, produc comportamente care se înscriu într-o variație considerată de către membrii societății ca fiind potrivită și acceptabilă [*Ibidem*, p. 233].

1. Examinați ideile. Meditați la ele.

IDEEA 1.

Omul este loial unei culturi, el se înscrie într-o cultură

IDEEA 2.

Includerea omului într-o anumită cultură nu este ereditară, nu datorează nimic eredității.

IDEEA 3.

Cultura constituie o formă de adaptare la mediul natural, dar nu este prefigurată de acest mediu.

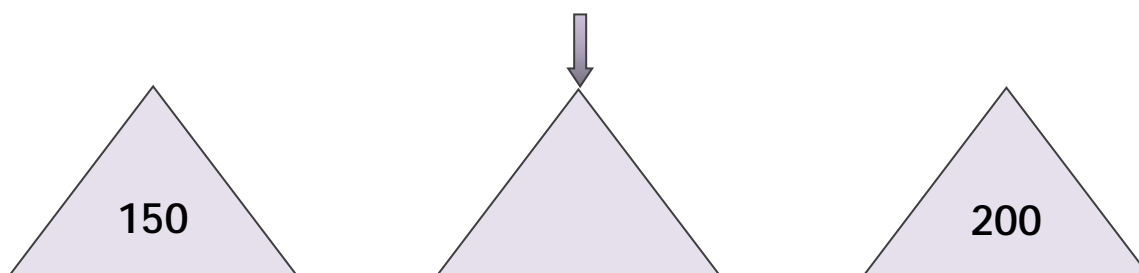
IDEEA 4.

Cultura este un ansamblu de valori, convingeri, norme etc. care vizează, în primul rând, OMUL.

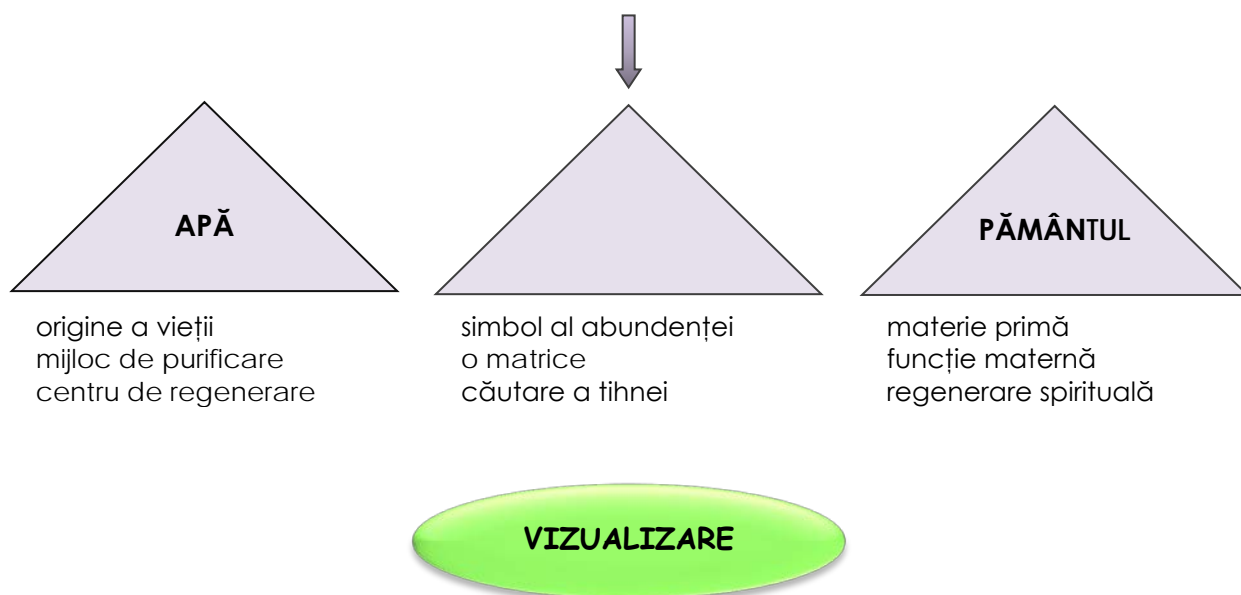

2. Completați ambalajele libere.

- Scrieți cifra care este mereu în creștere în raport cu definirea CULTURII.

- Indicați materialul geologic care a servit drept comparație în definiția noțiunii de CULTURĂ.

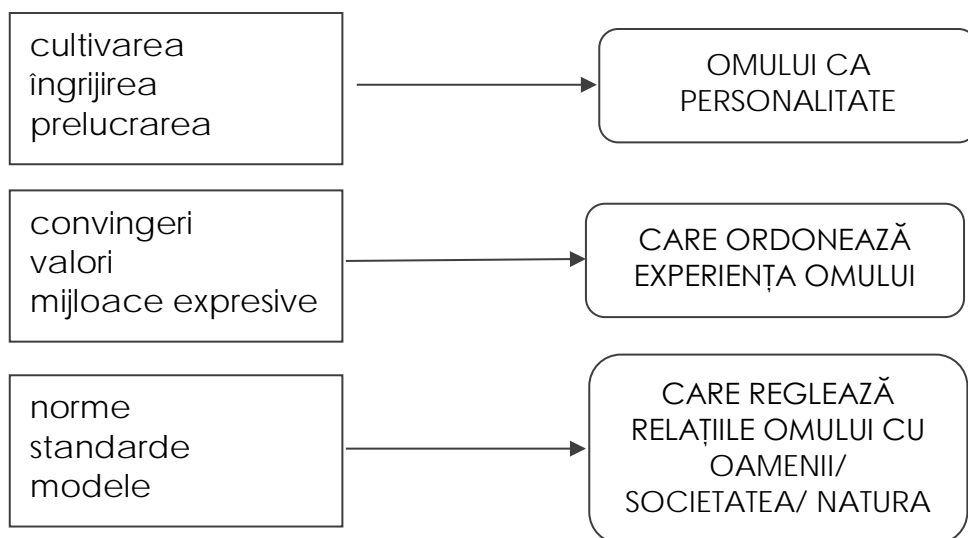

3. Elaborați variantele dvs.

Specialiștii afirmă că:

CULTURA este:

Eu cred că:

4. Formulați 3 argumente pentru ideea dată.

CULTURA ESTE „HARTA ÎNTINSĂ A PERSONALITĂȚII”

- _____
- _____
- _____

5. Notați un șir de activități educaționale care implică cultura în sensurile din proba trei.

**BALANȚA
ARGUMENTATIVĂ**

6. Examinați ce simbolizează figurile geometrice respective, alegeți o figură pentru CULTURĂ și argumentați alegerea dvs.

PĂTRATUL	implică ideea de solidificare, stabilizare în perfecție; este frumos în sine.
DREPTUNGHIU	este un pătrat lung și simbolizează perfecțiunea relației dintre pământ și cer.
CERCUL	simbolizează perfecțiunea, omogenitate, absența împărțirii, mișcarea circulară nealterată.
CUBUL	simbolizează stabilitatea, înțelepciunea, adevărul, perfecțiunea morală, desăvârșirea, imaginea eternității.
SFERA	figură a simetriei prin excelență, simbolizează ambivalența, totalitatea.

1.2. SENSURILE CULTURII

În viața obișnuită, acolo unde oamenii nu teoretizează, dar pur și simplu trăiesc, în lumea pragmatică, cultura reprezintă:

- un oarecare model, ceva normativ, la care trebuie să se alinieze, un standard de comportament, existent implicit în fiecare persoană;
- însușirea omului în sfera comportamentului social, care include tactul, respectul pentru oameni, delicatețea, măsura în comportament; acest om și în pădure este cultural;
- inteligența și cultivarea omului (om învățat);
- respectarea normelor de etică: se comportă cultural /necultural.

Prima dată termenul cultură se utilizează literar de către Cicero, anul 45 î.H. Etimologic el vine din „a prelucra”, a „cultiva”. La început a fost utilizat doar ca termen din agricultură și tehnică – *cultivarea pământului*. Cicero îl folosește pentru prima dată în sens metaforic în raport cu **influența asupra minții omului**. Căutând răspuns la întrebarea „Cum să trăim bine?”, el a formulat teza „**Cultura minții este filozofia**”. În felul acesta, în uzul literar a fost introdus pentru prima dată termenul **cultură**, corelat cu domeniul filozofic. De

atunci a început istoria acestui cuvânt în lumea spirituală a Europei [9, p. 70]. În acest context, lexemul respectiv a început să-și adune înțelesuri. În sec. XVII era tratat ca:

- ceea ce a fost creat de om minus naturalul;
- ceva pozitiv care îl înalță pe om, ca rezultat al propriilor lui creații, care completează natura lui interioară și exterioară.

În limba rusă, lexemul *cultură* a intrat abia prin anii 1846-1848. De exemplu, marele poet rus A. Pușkin nu l-a utilizat.

În sociologia contemporană termenul este considerat tot atât de important pentru om, ca și gravitația pentru fizică și evoluția pentru biologie.

Sensul cel mai familiar al culturii este cel de realizare spirituală sau artistică exemplară. Însă această realizare nu este văzută doar ca o realizare individuală, ci și capitalizată ca „bun al națiunii”, element de patrimoniu, conferindu-i-se un caracter solemn [7, p. 222]. Prin cultură ne putem transforma întotdeauna în bine, nu suntem prizonierii unei culturi care ne determină strict, în sens biologic. Fiecare cultură reprezintă o umanitate în sine, un întreg complex care include cunoștințe, credințe, artă, drept, morală, obiceiuri și orice alte capacități pe care omul și le însușește ca membru al societății.

S-a emis și ideea că însăși noțiunea de cultură **este contextuală**. Multe în înțelegerea ei depind de locul ei contextual, în ce câmp semantic este inclusă, în ce sistem categorial funcționează și la ce obiectiv cognitiv este orientată. Întâlnind termenul, cuvântul, lexemul *cultură*, trebuie, mai întâi de toate, de stabilit care este încărcătura lui, la ce sferă de ocupații se referă.

Cultura este percepută în mai multe din aspectele sale funcționale.

- Primul aspect funcțional al culturii este **condițional-terminologic**. Cultura se utilizează ca sinonim al lui *creștere, cultivare*, cu sensul de *a culturaliza*, adică a aduce la starea care corespunde cerințelor oamenilor și intereselor oamenilor, care mai înainte se aflau în starea lor naturală (de exemplu: *cultura țesăturilor, cultura tehnică, cultura producției* etc.);
- Al doilea aspect funcțional este cel **arheologic-antropologic**. Deosebirea etapelor în evoluția omului și arheologică (de exemplu: *cultura epocii de bronz*) [9, p. 74];
- Aspectul trei îl constituie cel **etnologic**, care face referire la trăsăturile de asemănare și deosebire a popoarelor (de exemplu: *cultura materială, spirituală a popoarelor*);
- Al patrulea aspect funcțional este **aspectul social**, care este interesat de dezvoltarea culturii, adică de creșterea nivelului de cultură;
- **Aspectul tehnologic**, cel mai esențial, este aspectul cinci. În cazul acesta cultura este percepută ca măsură a omului, măsura ridicării lui spre ideal, mijloc de formare a bogăției spirituale și realizarea forțelor sociale. În baza acestui aspect poate fi arătat „cu degetul” ce este cultură și ce nu este cultură. Se bazează pe activitatea omului, ca o caracteristică fundamentală a vieții. În felul acesta, *cultura este ceea ce asigură realizarea activității, mecanismul ei imanent, mijlocul ei de existență*. Aprobarea culturii ca mecanism, tehnologie a activității, permite să fie „luată” în esența existenței sale, nu doar în descrierea și constatarea fenomenologică. Cultura este ansamblul istoric schimbător și istoric concretizat al procedurilor, normelor care caracterizează nivelul și orientarea

activității umane, întregii activități, luată în toate laturile și raporturile. De pe aceste poziții, cultura este percepută ca mijloc de reglare, păstrare, reluare și dezvoltare a întregii vieți umane, sociale și individuale.

Societatea reprezintă anumite relații sociale, iar cultura un mijloc de activitate. Relațiile sociale sunt baza, iar cultura, fundamentul. Societatea oferă câmpul pentru activitatea omului, este viața omului din perspectiva modalității de unire a oamenilor într-o totalitate, iar cultura este viața oamenilor din perspectiva cum acționează oamenii și ce transmit din generație în generație. Societatea și cultura interrelaționează [9, p. 86].

MOMENT DE RESPIRO

1. Examinați ideile. Meditați la ele.

IDEEA 1.

În viața obișnuită cultura are valoare prin faptul că reprezintă

- un model de comportament;
- un nivel de cărturărie.

IDEEA 2.

Primul sens atribuit culturii în raport cu ființa umană este cel filozofic și presupune o influență asupra minții.

IDEEA 3.

Sensul cel mai familiar al culturii este cel de realizare spirituală.

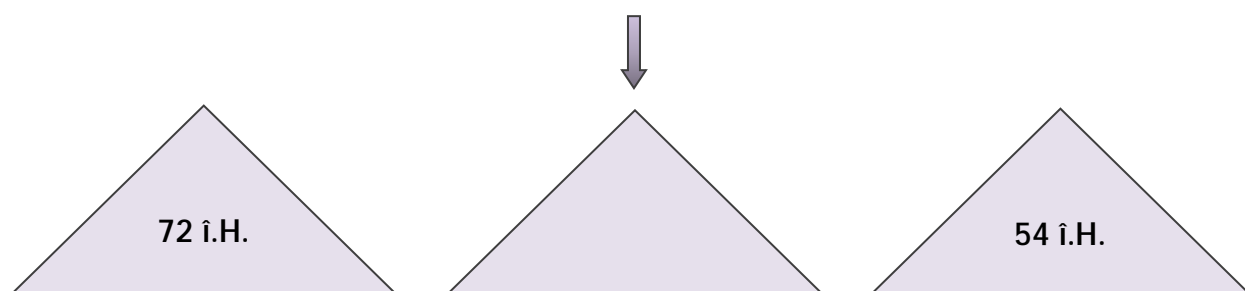
IDEEA 4.

Noțiunea de cultură este contextuală și depinde de sistemul categorial în care funcționează.

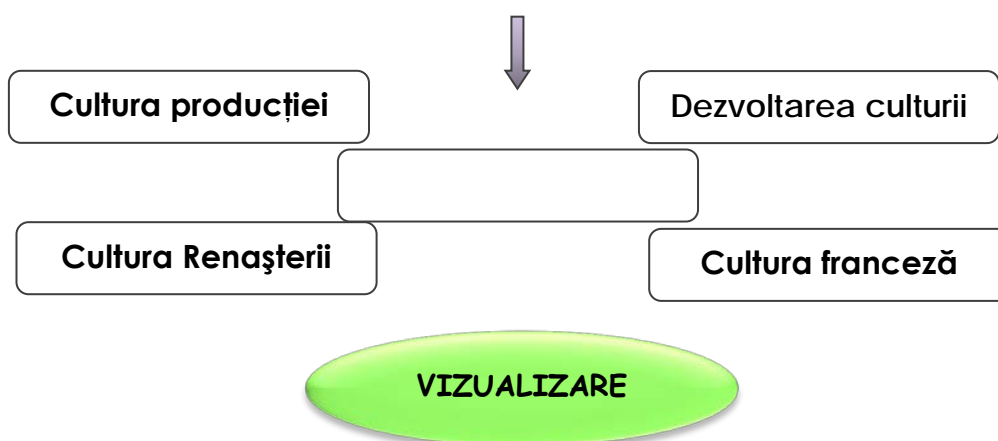
PILOTARE

2. Completați ambalajele libere.

- Scrieți cifra care indică anul primelor utilizări literare ale cuvântului CULTURĂ.

Identificați exemplul, care nu este indicat mai jos, pentru aspectele funcționale în care poate fi utilizată noțiunea de cultură.

3. Presupun că:

În educație CULTURA reprezintă respectarea unui model, în cazul dat a standardelor profesionale și a celor educaționale, care trebuie să devină intrinseci celor vizați.

DA

NU

CULTURA reprezintă fundamentele unei societăți, mijlocind activitatea umană și relațiile sociale.

DA

NU

CULTURA este un mijloc de reglare, păstrare, reluare și dezvoltare a întregii vieți umane și sociale.

DA

NU

4. Sunt convins că:

Prin educație se formează atitudinea responsabilă față de normele etice ale comportamentului.

DA

NU

A CULTIVA este semnul primordial al educației actuale, deoarece cultivarea gândirii elevilor duce spre „împlinirea posibilității de a trăi bine”, ca realizare spirituală a lor, întotdeauna înspre mai bine.

DA

NU

**BALANȚA
ARGUMENTATIVĂ**

5. Alegeți perechile potrivite.

Cultura are un aspect dublu. Ea este, în același rând:

- a) socială și naturală
- b) noosferică și afectivă
- c) obiectivă și subiectivă
- d) conștientizată și nonconștientizată
- e) activă și pasivă

6. ÎNTREBAȚI-VĂ ... și formulați câte un răspuns:

Î	Ce anume desemnează globalizarea culturii?	R
Î	Ce legătură are lupta pentru dreptate cu domeniul culturii?	R
Î	Ce presupune o culturalizare universală?	R
Î	Ce rol are inculturalizarea?	R

1.3. CULTURA ȘI VALORILE

Ceea ce se numește de obicei valori ale culturii sunt de fapt capacitățile oamenilor obiectivate (transformate în obiecte) prin activitate. Prin urmare, cultura există în formă subiectivă și obiectivă: un pom fructifer (capacitățile realizabile și actualizabile în activitate) și fructele (lumea culturii obiectivate, valorile ei). Însă în ipostazele sale obiectivate, cultura, dacă este ruptă de activitate, se „stinge”, „adoarme”. Numai în activitatea vie ea se poate manifesta real. Numai în interrelație cu omul creator cultura continuă să fie cultură. În caz contrar, ea moare. La fel și în aspectul ei subiectiv. Dacă se închide în subiect, ea de asemenea moare, dacă nu are partener, adresat, interlocutor. **Dezvoltarea culturii întotdeauna solicită schimbul de valori** [9, p. 83].

Valorile apar în rezultatul conștientizării de către om a semnificației pentru el a unor sau a altor obiecte (materiale sau spirituale). Fiecare sferă a activității umane dispune de anumite dimensiuni valorice proprii. În fiecare tip de cultură apare o anumită ierarhie a valorilor și a dimensiunilor valorice. Dar, în general, valorile pot fi clasificate în baza sferelor vieții:

- *Valori vitale*: viața, sănătatea, securitatea, calitatea vieții, nivelul utilizării producției, securitatea ecologică;
- *Valori economice*: existența condițiilor variate pentru producători, inventivitatea;
- *Valori sociale*: starea socială, dragostea de muncă, familia, venitul, egalitatea genurilor, libertatea personală, capacitatea pentru realizări, toleranța;
- *Valori politice*: patriotismul, activismul social, libertatea socială, pacea socială;
- *Valori morale*: binele, dragostea, prietenia, datoria, altruismul, cinstea, credința, dreptatea, corectitudinea, ajutorul reciproc, respectul pentru cei mai în vârstă;
- *Valori religioase*: Domnul, credința, salvarea, scrierile sfinte;
- *Valori estetice*: frumusețea, armonia, stilul etc.

Cultura, ca formă de transmitere a experienței sociale, ca mijloc de socializare a personalității, este lumea obiectelor care ne înconjoară, care sunt produsul activității omului. Cultura este natura „prelucrată”, umanizată, culturalizată. De asemenea, este nivelul relațiilor, normele și modelele de comportament. Diversele mijloace de satisfacere a necesităților naturale ale omului vorbesc despre tipul lui de cultură.

În raport cu noțiunea de cultură, cea de *civilizație* leagă, de obicei, nivelul înalt al dezvoltării tehnice a culturii. Frecvent acest termen este utilizat pentru a desemna nivelul dezvoltării culturii. În Roma Antică prin civilizație se înțelegea nivelul social al locuitorilor

orașului, care evidențiază superioritatea lor în trai și politică și care îi deosebea de triburile primitive. Cuvântul **civilizație** a apărut în limba franceză în sec. XVIII și se utiliza doar la singular în opoziție cu *varvar*. Apoi termenul și-a dezvoltat semnificațiile, însemnând o formă specifică de organizare a unei colectivități de oameni, mod de organizare a vieții colective, o integralitate socială.

Viața internă a civilizației se determină prin următoarele categorii fundamentale: bunurile morale și adevărurile, iar cea exterioară prin sănătate și bunăstare. Plus la aceasta, viața civilizației se bazează pe categoria frumuseții [*Ibidem*, p. 106].

Opoziția dintre cultură și civilizație n-a fost numai ideologie. Civilizație vine din lat. *civillis* (orășenesc, statal, cetățenesc), adică starea socială, pentru a o distinge de cea naturală [6, p. 422]. Civilizația este legată de urbanizarea tehnico-industrială, astfel încât expresia *civilizație tehnică* ajunge un pleonasm.

Relațiile dintre cultură și civilizație sunt interpretate diferit. Unii specialiști includ cultura în civilizație sau civilizația în cultură, le pun în relații de complementaritate sau le opun. Sunt opinii care definesc civilizația prin *cultura in actu*, astfel încât prestigiul unei civilizații depinde de amploarea fenomenului cultural, de asigurarea condițiilor de dezvoltare a culturii, de măsura în care cultura optimizează modul de viață al oamenilor. După M. Malița, sunt mii de culturi și o singură civilizație. Culturile ne spun cine suntem și ce sens putem să dăm vieții. Civilizația ne ferește de foame, boli, ne adăpostește într-un habitas prielnic și poate produce bunăstare. Culturile se implică în programele civilizației, iar civilizația respectă culturile [*Apud* 6, p. 195].

Așadar, **cultura materială** include instrumentele de muncă, mijloacele de producție, îmbrăcămintea, traiul, locuințele, mijloacele de comunicare, tot ceea ce a fost definit ca mediu artificial al existenței omului și este procesul și rezultatul activității materiale a omului [9, p. 111].

Cultura spirituală include ideologia, morala, comunicarea spirituală, creația artistică (arta) și religia. Cultura spirituală se percepe ca latură ideală a activității materiale.

Omul este o ființă destinată fericirii, iar această fericire e realizabilă, fiind în raport direct cu gradul de cultură atins de societate. Fiecare treaptă nouă, realizată în cultură și civilizație, înseamnă o nouă treaptă în fericirea individului, afirmă G. Leibniz. Cultura are în limba latină ca sens etimologic primar, după cum am menționat anterior, cultivarea pământului, căruia Cicero îi adaugă *cultura animi* – rodirea spiritului.

Cultura, căreia unii cercetători îi atribuie accepțiunea de totalitate a bunurilor materiale și spirituale realizate prin creație și asociate valorii, iar alții, în mod special, aceea de totalitate a valorilor spirituale artistice și științifice, este, fără îndoială, ipostaza majoră a umanului, reprezintă istoria spiritului uman, este, într-o exprimare metaforică, „vocația faustică și prometeică a omului”, este obiectivarea creației umane. Prin cultură, omul și-a creat „ornamentația lăuntrică”, remarcă G. Baltazar. Prin cultură omul s-a autoeliberat progresiv, evidențiază E. Cassier [*Apud* 6, p. 194].

MOMENT DE RESPIRO

1. Examinați ideile. Meditați la ele.

IDEEA 1.

Valorile culturii includ obiectivarea capacităților ființelor umane, adică transformarea, prin activitate, a gândurilor în obiecte.

IDEEA 2.

Cultura se poate manifesta real doar în A C T I V I T A T E; ruptă de activitate, cultura „se stinge”. Prin urmare, o valoare importantă a culturii este activitatea.

IDEEA 3.

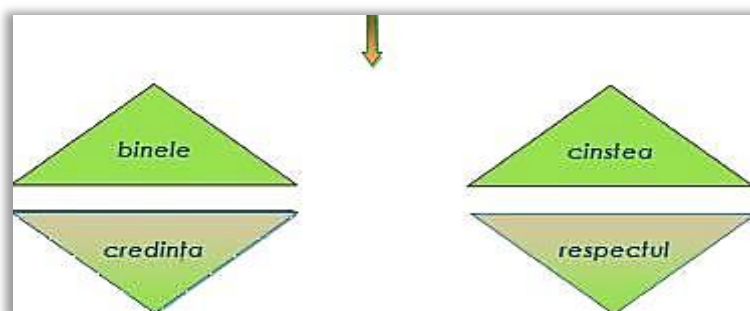
Pentru a se dezvolta, cultura are nevoie de un schimb de valori, prin care ființa umană conștientizează semnificația obiectelor materiale și spirituale.

IDEEA 4.

Valorile, în oricare tip de cultură, se clasifică, în general, în baza sferelor vieții.

PILOTARE

2. Dezvăluți sensurile valorilor morale de mai jos.

3. Notați una din valorile pedagogice, care se înscrie în șirul dat.

creativitate

flexibilitate

VIZUALIZARE

4. Formulați câte un răspuns la prima întrebare, câte două – la întrebarea a doua, câte trei – la întrebarea a treia, câte patru – la întrebarea a patra.

Din ce considerente activitatea se consideră una din valorile culturii?	R:
În ce caz cultura poate să „moară”?	R1:
	R2:
Prin ce se determină specificul civilizației în raport cu cel al culturii?	R1:
	R2:
	R3:
Care sunt deosebirile dintre cultura materială și cultura spirituală?	R1:
	R2:
	R3:
	R4:

BALANȚA ARGUMENTATIVĂ

5. Comentați cum înțelegeți afirmațiile de mai jos.

Cultura spirituală este latura ideală a activității materiale.

Opoziția dintre **cultură** și **civilizație** nu este numai ideologie.

Cultura materială este un mediu artificial al activității omului.

Prin **cultură** omul și-a creat **ornamentația lăuntrică**.

Prin cultură omul s-a autoeliberat progresiv.

Cultura ca valoare

6. Explicați relația dintre:

Valori ale culturii

1.4. CULTURA EDUCAȚIEI

Nici **o schimbare** nu se ivește fără o escortă care să indice întâi calea [4, p. 96]. Problema educației nu este și nu a fost niciodată o problemă printre altele. Actualmente, ea formează orizontul global al unor discursuri eterogene, care duc la „inflația” semnului educației.

Științele educației sunt incluse într-un proces de precizare a domeniului teleologic și a raportului cu științele sociale, cultura și științele umane. Este actuală întrebarea ce prezintă educația: un proces de instruire, de socializare sau de transmitere a culturii. Cum contribuie educația la stabilitatea și progresul social, cum se schimbă educația sub influența informatizării, internaționalizării, globalizării?

Educația are de rezolvat sarcini colosale, deoarece schimbările ce se produc în societate sunt foarte rapide și așteptările de multe ori întrec posibilitățile educației. *Sistemul de învățământ nu produce ca atare schimbarea, el se adaptează acesteia.*

Raportul postmodernitate /educație este una din căile de formulare a unor răspunsuri la aceste întrebări. Deși în spațiul educațional **paradigma postmodernă** este deocamdată în construcție, sunt evidențiate un șir de direcții care permit dezvoltarea postmodernității și a rolului ei în educație.

A acceptat educația preceptele postmoderne? Dacă în planul discursului teoretic există anumite realizări, atunci, în opinia C. Ulrich, în cel al practicilor educaționale ne aflăm departe de postmodernitate [8, p. 5]. Ceea ce lipsește în practică este sensibilitatea postmodernă, acea „chimie” care face ca ideile să se transforme în respect pentru elevi, în profesori care se află în relație de parteneriat cu elevii lor. Tratând clasa de elevi ca o lume reală și valorificând lumea reală ca o inepuizabilă scenă a situațiilor de învățare, postmodernul presupune sporirea responsabilității elevilor față de propria învățare, respectarea particularităților lor individuale și intereselor, încurajarea exprimării personale, atitudinea reflexivă și critică, ca învățarea să se bazeze pe construirea alternativelor și să „se hrănească” din imaginație.

Postmodernismul sărbătorește procesul devenirii și interdependența eternei devenirii, susține P. Slattery. El invită la perceperea lumii în hiperrealitatea, modestia, dar și măreția ei, la împăcarea noastră cu noi înșine, cu ceilalți pe care să-i privim ca **pe alții ca noi și nu ca pe ei**. În loc de a dizolva individul în structură, în macrostructuri, postmodernismul ne ajută să ne vedem și să ne cunoaștem mai bine, plasându-ne concomitent spre trecut, prezent și viitor [*Ibidem*, p. 162].

Învățământul este un aspect al culturii spirituale, deoarece este un aspect al activității spirituale, în care se produce transmiterea și asimilarea unor cunoștințe noi acumulate de om și omenire și inițierea creativă a realizărilor științifice ale societății [9, p. 115].

Prezentul nostru este cel al emergenței unei noi civilizații, diferită de cea a modernității. O civilizație care se dovedește marcată de umanism într-o măsură mult mai mare ca până acum, afirmă L. Bârlogeanu [2, p. 25].

Complexitatea care marchează cultura postmodernă se reflectă și în teoria educației. Așa cum în cultură nimeni nu mai susține crearea unui *model unic* care să reflecte valorile apărute sau a unui unic fundament de acces la valoare, nici în educație nu se mai promovează o *unică pedagogie*. Cultura este cea care condiționează **originalitatea personalității**. Cultura nu este sugestie în favoarea monotoniei și operării standard ci, dimpotrivă, pledoaria cea mai convingătoare pentru originalitate. Educația trebuie să se organizeze în jurul unor produse înalt culturale care permit personalității să perceapă o serie de posibilități, să găsească o mulțime de căi de urmat, să facă din lume o prezență a propriei interiorizări [*Ibidem*, p. 28].

Subiectul trebuie să participe la o cultură. Intrând în rezonanță cu operele din sfera culturii, vibrând la întâlnirea cu ele, înseamnă **a deveni om**. Muzica lui Beethoven este universală nu pentru că așa afirmă toată lumea, ci pentru că ea condensează reflecțiile și simțirea cu totul excepționale ale oamenilor, pentru că oricine le înțelege și poate ajunge să le iubească. Școala trebuie să gândească proceduri decontextualizate pentru a oferi, într-adevăr, ocazia umanizării: să permită subiectului participarea la viața științei și artei, să reflecte asupra lor pentru a le înțelege, să decidă asupra valorii lor, să se plaseze în postura creatorului, a cercetătorului, a tehnicianului, a interpretului, criticului, istoricului de artă, să se realizeze ca subiect pe tărâmul științei și artei. Învățământul trebuie să identifice acele unelte care facilitează accesul subiectului la cultură, care i-ar oferi acestuia ocazia de a se cunoaște pe sine și a cunoaște lumea pe măsura pătrunderii în cultură, a se co-naște cu aceasta. Educația există atunci când subiectul are *conștiința intrării într-un câmp cultural* aparte nu pentru a imita ceea ce întâlnește aici, ci menținând o anumită distanță necesară reflecției, pentru că judecata umană se formează pornind de la marile modele ale culturii umane, modele oferite nu pentru a fi imitate, ci pentru a reflecta la ele [*Ibidem*, p. 43-45].

Educația în spiritul culturii, al umanismului științific, tehnic, artistic, pentru cultură, are ca perspectivă devenirea omului ca receptor și creator de cultură. Prin educație, cu ofertele ei culturale, ne creăm un mod cultural personalizat de viață, un mod propriu de raportare la lume și la noi înșine, ne construim propria identitate. Prin educație dobândim trebuința de a trăi cultural, de a beneficia de avantajele culturii și civilizației. Prin educație învățăm și ne alimentăm convingerea că „o cultură nu se moștenește, ci se cucerește”, după spusele lui Andre Malraux [*Apud* 5, p. 200].

Instituirea culturii educației în sistemul de învățământ implică un șir de întrebări legate de:

1. **Informare:** În ce constă cultura educației? De ce este nevoie de cultura educației? Ce nu este bine în felul în care stau lucrurile la moment?
2. **Persoană:** Ce impact poate avea instituirea culturii educației asupra mea personal? Ce beneficii îmi poate aduce?
3. **Acțiune:** Ce trebuie să fac eu personal în acest sens? Ce trebuie să fac în primul rând? Dar în al doilea rând? Cine mă poate ajuta?
4. **Impact:** Oare implicarea în acest proces de instituire a culturii educației merită efortul meu? Acțiunea respectivă are vreo relevanță?
5. **Colaborare:** Cu cine pot colabora pentru a asigura o reușită a instituirii culturii educației? Cum putem promova ideile noastre?

**MOMENT
DE RESPIRO**

1. Examinați aceste idei. Alegeți una care vă pare ca cea mai reprezentativă.

IDEEA 1.

Actualmente în sistemul de învățământ se produce adaptarea la schimbare. În acest sens, educația are de rezolvat sarcini colosale.

IDEEA 2.

Problemele de cultură a educației pot fi abordate și soluționate prin contribuțiile paradigmei postmoderne, care se axează pe „învățarea” realității și un R E S P E C T deosebit pentru elevul care învață această realitate prin experiență proprie.

IDEEA 3.

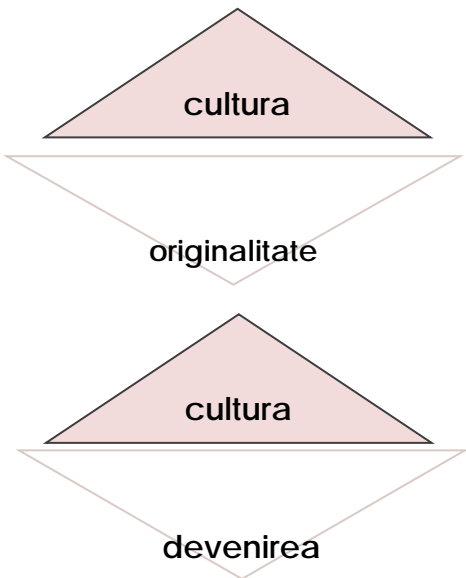
Prin abordarea postmodernistă putem să ne vedem și să ne cunoaștem mai bine, plasându-ne concomitent spre trecut, prezent și viitor.

IDEEA 4.

Educația *în spiritul* culturii și pentru *cultură*, are ca perspectivă devenirea omului ca receptor și creator de cultură.

PILOTARE

2. Dezvăluți sensurile relațiilor presupuse.

Cultura și originalitatea personalității se află în raport .....

Cultura solicită (ce?) .....

ȘI

Originalitatea implică (ce?) .....

Cultura și devenirea se află în raport de .....

Cultura vizează (ce?) .....

ȘI

Devenirea implică (ce?) .....

VIZUALIZARE

3. Completați spațiul rezervat în baza propriilor reflecții.

Relația CULTURĂ / ELEV presupune ca elevul ...

să se co-nască cu cultura

să pătrundă în lume prin cultură

.....

.....

.....

4. Dezvoltați sintagma de mai jos prin prisma caracteristicilor persoanelor indicate.

CONȘTIINȚA INTRĂRII ÎNTR-UN CÂMP CULTURAL

O persoană cu un dezvoltat nivel analitic

Cultura materială este un mediu artificial al activității omului

O persoană cu o logică foarte dezvoltată

Un pedagog cu experiență

Un pedagog constructivist

Un pedagog al viitorului

BALANȚA ARGUMENTATIVĂ

5. Faceți opțiunea și argumentați.

- La întrebarea **Ce prezintă educația? aleg răspunsul..., deoarece...**

(a) un proces de instruire   (b) un proces de socializare   (c) un proces de culturalizare

- La întrebarea **Ce reclamă educația postmodernă? aleg răspunsul..., deoarece...**

(a) valorificarea realității   (b) valorificarea informațiilor   (c) valorificarea responsabilității

6. Formulați argumente pentru constatările de mai jos.

- Eu sunt un om educat, deoarece...
- Eu sunt un pedagog cultivat, deoarece...
- Eu pot fi un pedagog postmodernist, deoarece...
- Eu pot realiza o activitate ce se înscrie în contextul culturii educației, deoarece...
- Eu sunt un pedagog modern, deoarece...

BIBLIOGRAFIE

1. Antonesei L. *Paideia. Fundamentele culturale ale educației*. Iași: Polirom, 1996. 191 p.
2. Bârlogeanu L. *Paradigma educațional-umanistă în contextul postmodernității*. În: Păun E., Potolea D. *Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative*. Iași: Polirom. 2002, p. 25-46.
3. Geraud M.-O., Lesercoisier O., Pottier R. *Noțiunile-cheie ale etnologiei*. Iași: Polirom, 2001. 320 p.
4. Heidegger M. *Ființă și timp*. București: Humanitas, 2003. 673 p.
5. Macavei E. *Tradiție, modernitate și postmodernitate în educație*. În: Macavei E. *Tratat de pedagogie: propedeutica*. București: Aramis, 2007, p. 240-250.
6. Schnadelbach H., Martens E. *Filosofie*. București: Editura Științifică. 1999. 655 p.
7. Troc G. *Postmodernismul în antropologia culturală*. Iași: Polirom, 2006. 355 p.
8. Ulrich C. *Postmodernism și educație*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2007. 185 p.
9. Драч Г.В. *Культурология*. Ростов н /Д: Феникс, 2007. 568 с.

II. VORBITORUL CULT DE LIMBA ROMÂNĂ

2.1. Esențializarea noțiunii de vorbitor cult

O abordare complexă a noțiunii de *vorbitor cult* al limbii române presupune mai multe *acțiuni interpretative*, adică explicarea esenței acesteia. Nu ne vom limita la o simplă descriere, ci vom introduce o privire critică, care va motiva alegerea făcută și va dezvălui, prin viziunea formulată, cauza necesității abordării pedagogice a raportului limbă-vorbire în esențializarea noțiunii de *vorbitor cult*. Vorbirii i se acordă astăzi un nou statut, care răstoarnă raportul stabilit pe o perioadă îndelungată în tradiția lingvistică europeană, iar una din traiectoriile acestei direcții se află, fără îndoială, în lingvistica lui E. Coșeriu [24, p. 18]. Necesitatea consolidării unei *lingvistici a vorbirii* apare cu atât mai mare stringență, cu cât în explicarea limbii punctul de plecare trebuie să-l constituie chiar vorbirea. Importanța pe care o atribuie E. Coșeriu vorbirii se explică prin faptul că aceasta este *cu mult mai cuprinzătoare decât limba*. Vorbirea își cuprinde atât propriile circumstanțe, limba fiind lipsită de acestea, cât și activități nonverbale complementare (mimica, gesturile, comportamentul etc.).

Clarificarea mizelor acestei noțiuni și identificarea analizelor necesare, fără a aluneca în pericolul absolutizării unei singure perspective, considerată a fi unica corectă, devine o sarcină de primă mărime în condițiile modernizării școlii și ralierei acesteia la rigorile europene. Destinația este de a oferi specialiștilor în educația lingvistică și literar-artistică unele repere de precizare și clarificare teoretico-aplicativă în vederea unor construcții pedagogice care au în vedere limba română în calitatea sa de instrument al culturii și al verbalizării umane.

Trebuie să insistăm asupra faptului **că a fi nevoit să folosești o limbă (o limbă literară)** nu este deloc o știrbire a libertății, cum se crede adesea: **libertatea are nevoie de limbă pentru a-și realiza istoric finalitatea expresivă**. Limba este condiție sau instrument al libertății lingvistice ca libertate istorică și un instrument de care dispui nu constituie închisoare sau lanțuri. **Vorbirea** este activitate expresivă liberă care se desfășoară pe axele a două solidarități: solidaritatea cu tradiția și solidaritatea cu auditorul [9, p. 63]. Limba se reface pentru că vorbirea se bazează pe modele anterioare și înseamnă *a vorbi și a înțelege*; limba se depășește prin activitatea lingvistică pentru că **vorbirea este întotdeauna nouă**; și limba se reînnoiește pentru că înțelegerea înseamnă a înțelege dincolo de ceea ce se știa în limba dinaintea actului vorbirii. Limba reală și istorică este dinamică pentru că activitatea lingvistică nu înseamnă *a vorbi și a înțelege o limbă*, ci înseamnă a vorbi și a înțelege ceva nou prin mijlocirea unei limbi. De aceea, limba se adaptează la necesitățile de exprimare ale vorbitorilor și continuă să funcționeze ca limbă în măsura în care se adaptează [Ibidem, p. 96].

Cu aplicare la educația lingvistică, savantul vede realizarea unei *lingvistici a vorbirii* doar prin **atitudinea vorbitorului față de limbă** și dezvoltarea **normelor vorbirii**:

- **congruență** (pentru vorbirea în general);
- **corectitudine** (pentru vorbirea la nivelul limbii). A vorbi cu incorectitudini înseamnă a-l insulta pe celălalt, a nu-l lua în considerare, adică poți să vorbești oricum. Asta înseamnă să nu iei în serios activitatea lingvistică și să nu te iei în serios pe tine însuși. Și atunci când spui că poți vorbi oricum, înseamnă că implicit, te disprețuiești pe tine însuși;

- *adecvanță* (ceea ce este adecvat/potrivit) la nivelul textului;
- *deontologia limbajului* (normele interne, intrinseci ale limbajului considerate de către vorbitori; normele limbajului în general);
- *exemplaritatea* (limba standard, limba exemplară);
- *varietatea*, care corespunde dimensiunilor creativității limbajului [8, p. 21-22];
- *norme la libera acceptare de vorbitori*, o normă pentru care te hotărăști [Ibidem, p. 103].

Revenind la vorbire, trebuie să menționăm că „știința” lingvistică, faptul de a ști să vorbești și să înțelegi ceea ce se vorbește, nu este o „știință” teoretică și nu poate fi motivată în toate părțile sale. Totuși, în orice vorbitor care își vorbește limba există o „știință” clară și sigură. Ea aparține aceluși tip de știință care este sigură, dar nu poate fi justificată sau se poate justifica doar parțial, deși *simpla „știință” de a vorbi o limbă se învecinează, într-o parte, cu o „știință” latentă, în care intră tot ceea ce vorbitorul știe într-un mod nesigur și, în cealaltă parte, cu o „știință” distinctă adecvată, care este a gramaticianului (a lingvistului) și a vorbitorului însuși ca gramatician* [9, p. 52].

În acest context de referință, E. Coșeriu insistă pe ideea că atunci când e vorba de **educația lingvistică**, mai ales atunci „când se predă limba națională, care este limba prin care vorbitorul învață și normele limbii în general, și normele discursurilor, atunci, pentru aplicare, înseamnă că nu e vorba de predat numai gramatică, numai această omogenitate la nivelul limbii, ci e nevoie să se prezinte și vorbirea în general, *normele vorbirii* în general și *normele discursului*. Limba este un adverb, o modalitate a vorbirii, deci se găsește în vorbire. Și se poate delimita numai ca formă de cunoaștere a limbii la subiectul vorbitor, pe când dimensiunea în concret o aflăm ca dimensiune a vorbirii” [8, p. 28-29]. În vorbire, afirmă savantul, **foarte multe lucruri depind de cunoașterea lucrurilor. de ce știm despre lume**. Nimeni nu poate vorbi în afara conținutului conștiinței, și conținutul conștiinței trebuie să fie și să conțină toată experiența pe care a avut-o și tot ce s-a gândit și s-a imaginat [Ibidem, p. 48].

Când spunem *contribuția „cunoașterii lucrurilor” la vorbire*, nu este vorba de cunoașterea ocazională și situațională a stărilor de lucruri, ci de cunoașterea lucrurilor în mod universal valabilă. Este destul de dificil de identificat o matrice sau un ansamblu al acestor reguli/aspecte comune universal valabile, însă de existența lor n-ar trebuie să se mai îndoiască nimeni [19, p. 86].

După Coșeriu, trei lucruri trebuie avute în vedere pentru a remedia situația actuală a **educației lingvistice**:

- [a] să se dedice / aloce mai mult timp învățării limbii în școală;
- [b] toți profesorii, indiferent de materia predată, să fie, în același timp, și „profesori de limbă”, îngrijindu-se și de exprimarea lingvistică din / în cadrul fiecărei discipline în parte;
- [c] să fie combătută în mod public atitudinea negativă – existentă și azi – față de educația lingvistică [19].

Dar *a ști să vorbești* nu înseamnă doar cunoașterea „limbii” ca atare. Așa-numita „competență lingvistică”, „știința” de care fac uz vorbitorii în activitatea vorbirii, cuprinde, la un prim palier, un plan *biologic* și unul *cultural*. Ceea ce prezintă într-adevăr importanță este **planul cultural**, când vine vorba de acesta, se presupune în mod tacit că profesorul de limbă maternă se cuvine să fie profesor de „limbaj”, nu doar de „limbă” (adică să stăpânească la modul reflexiv cele trei tipuri de competență lingvistică: *nivelul universal-*

cunoașterea elocuțională (a ști să vorbești în general, în conformitate cu regulile gândirii și cunoașterea lucrurilor), *nivelul istoric - cunoașterea idiomatică* (a ști o anume limbă istorică) și *nivelul individual - cunoașterea expresivă* (a ști să elaborezi discursuri în situații determinate). Pentru fiecare dintre ele există (în aceeași ordine) norme de *congruență*, *corectitudine* și *adecvare* (sau *potrivire*).

Or, ceea ce a observat Coșeriu, este că cele mai multe deficiențe de exprimare ale vorbitorilor de limbă sunt cele care încalcă normele corespunzătoare cunoașterii elocuționale și cunoașterii expresive. Deci, nu ar fi vorba de o „necunoaștere a limbii”, ci, de cele mai multe ori, de o necunoaștere sau o desconsiderare a normelor elocuționale ori expresive. Profesorul de limbă maternă se confruntă cu *atitudinea negativă* a altora – chiar din rândul celor culți – față de obiectul muncii sale. Conducându-se și ei după principiul conform căruia „se poate vorbi oricum, atâta timp cât se înțelege”, nici profesorii ce predau alte discipline nu se obosesc să corecteze greșelile elocuționale sau expresive din scrierile elevilor (deși le semnalează uneori), de vreme ce „conținutul” acelor lucrări le apare ca fiind acceptabil. Pretextul lor, desigur, este acela că o astfel de chestiune cade în sarcina profesorului de limbă.

Limba reprezintă un mijloc sigur în formarea spiritului, deoarece nu se poate concepe o activitate spirituală fără ajutorul ei. Toată gândirea și creația umană sunt legate de limba pe care o vorbește. Abia există un domeniu de cultură în care limba să nu-și poată valorifica dreptul ei. Cultura unui individ de multe ori se măsoară după forma limbii pe care o vorbește. Între limbă și cultură există o reciprocitate: *limba ajută cultura și cultura ajută limba*. Limba, ca expresie a spiritului și ca mediu de înțelegere între oameni, reprezintă atât un produs al minții cât și al tuturor facultăților care constituie sufletul omenesc. Prin urmare, la producerea actului vorbirii, care se face prin aplicarea limbii, noi *nu trebuie să ținem seama numai de simpla formulare a ideilor, dar și de raportul ce există între acestea și sensibilitatea noastră*.

Efortul, așadar, de constituire a aspectului literar este unul conștient, orientat rațional, prin el edificându-se și ființa umană, ca ființă cultural-spirituală. Prin faptul că are a servi împlinirii anumitor necesități socio-culturale și funcționale. Capacitatea de a vorbi este naturală (o calitate inerentă omului), **transformarea în competență și, mai cu seamă, rafinarea acestei competențe**, însă, țin de instrucție, de educație, acte ce se bazează pe cunoașterea, deprinderea și împlinirea în act a unor norme [*Ibidem*].

Așadar, *normele organizează vorbirea* în funcție de esența și virtualitățile sistemului, dar privind la necesitățile instrumentului de comunicare. În acest context, principala grijă a normelor este de a se feri de înglobarea aleatorului vorbirii, a accidentului, a discontinuității, a incoerenței, căutând, prin selecție, structurile și arhitectura proprii sistemului, ordinea și simetria, totul pentru a obține concizie, claritate, modalități superioare de exprimare a unor conținuturi nobile și complexe, elegantă.

Datoria lingvistului este să justifice, să explice fundamentul dorinței vorbitorului de a vorbi mai bine, de a vorbi corect, de a vorbi o limbă, într-un fel, superioară. Activitățile libere nu sunt activități fără normă, haotice, ci, dimpotrivă, orice activitate liberă conține propria sa deontologie, adică propriul său mod de a *trebui să fie*, conține propriile sale norme, norme care sunt imperative și obligatorii, nu printr-o impunere externă, nu fiindcă cineva ni le impune, ci norme care sunt obligatorii printr-un angajament pe care îl consimțim, îl acceptăm în mod liber. Deci, a vorbi altfel decât o cer normele, aceste norme implicite în limbaj, în această activitate liberă, este **o abatere** tocmai **de la etica**

limbajului. Există deci o etică a fiecărei activități libere, care trebuie să fie realizată în sensul ei propriu [7].

E. Coșeriu a definit câteva principii care delimitează specificul lingvisticii în calitate de știință a culturii, printre care:

- *principiul umanismului*, care prevede că subiectul lingvisticii este omul ca ființă liberă în istorie;
- *principiul antidogmatismului*, acceptarea supoziției că un adevăr parțial se află în orice teorie și, implicit, preluarea creatoare a ceea ce este valabil din doctrinele altora;
- *principiul utilității publice*, interesul pentru implicațiile politice și sociale ale dinamicii istorice a limbii sau a limbilor [20, p. 127].

Deci, avem nu o singură judecată, ci trei tipuri de judecăți cu privire la vorbire și trei tipuri deontice ale vorbirii la acest nivel și, deci, și aceste tipuri de norme implicite, **norme de congruență**, **norme de corectitudine** și **norme de potrivire** cu formele acestea în discurs. Deci, și limba exemplară, fără a fi o judecată, o apreciere – cum este *corectitudinea*, *congruența* și *potrivirea* sau *adecvarea* – este o **exigență** a vorbitorilor, pentru toate acele situații care impun întrebuintarea acestei limbi într-o comunitate și într-o activitate lingvistică [7].

Concluzionând și sintetizând ideile expuse mai sus, trebuie să menționăm că funcționalitatea acestei entități de **vorbitor cult al limbii române** poate deveni realitate în cazul în care vor fi luate ca reper pedagogic următoarele **direcții ale acțiunilor** ce urmează să fie întreprinse pentru a fi realizate dezideratele curriculare ale disciplinei școlare respective, și nu numai:

[1] Știința pedagogică, în colaborare cu cea lingvistică, urmează să propună școlii, cel puțin sintetic, reperate pedagogice ale unei **lingvistici a vorbirii în școală**, în acord cu necesitățile imediate și condițiile predării.

[2] A preda și a învăța limba română nu ca o constrângere, ci **ca un angajament liber consimțit** pentru a putea vorbi în această limbă, ca o atitudine a elevului vorbitor față de limbă: dacă vorbești incorect, aceasta înseamnă că te disprețuiești în primul rând pe tine.

[3] A **studia limba** orizontal (ca sistem) și a **învăța limba** vertical (ca vorbire).

[4] A dezvolta vorbitorul cult al limbii române pornind de la normele vorbirii, ca **normativitate didactică** a limbii, ca primă dimensiune a vorbitorului cult.

[5] A pune în valoare, atunci când cultivăm vorbirea elevului, cunoașterea lui în general. **Experiența cognitivă** a elevului este un factor al vorbirii lui.

[6] A învăța în școală nu doar limba, ci și faptul **cum poți să crezi în această limbă**, cum poți să semnifici lumea ta și lumea în general.

[7] **Implicarea activă a profesorilor de alte discipline** școlare, decât limba română, în semnalarea și corectarea greșelilor din vorbirea elevilor, acest lucru fiind oficializat în una sau altă formă.

[8] Formarea elevului vorbitor pe următoarele **dominante de comportament**: obișnuință, cuviință, normativitate, rațiune.

[9] Pentru a elimina în procesul educațional fenomenul **elevului invalid verbal** și a-l forma ca vorbitor cult al limbii române, este nevoie de valorificarea consecventă și sistematică a vorbirii (vorbirea se învață doar vorbind), pornind de la normativitatea didactică a limbii, bazată pe **principiile**: umanismului; antidogmatismului; utilității publice;

responsabilității publice și **coordonatele** fundamentale de: congruență; corectitudine; adecvanță (potrivire); oportunitate; exemplaritate; varietate; deontologie; liberă acceptare.

Așadar, putem formula următoarea definiție a vorbitorului cult: **vorbitorul cult** este un vorbitor (adică o persoană care folosește limbajul articulat) corect informat; cu opinii proprii în raport cu valorile socioculturale și general-umane, care are cunoștințe corecte, multe, diverse; are un nivel înalt de cultură; este bine instruit; care are competențe de vorbire contextuală; care vorbește plăcut auzului și care respectă coordonatele fundamentale ale vorbirii culte și normele limbii literare.

PRACTICUM

1. Revedeți informația și completați ideile de mai jos:

- În esențializarea noțiunii de vorbitor cult o importanță deosebită o are analiza relației ...
- Lingvistica vorbirii fundamentată de ... revine astăzi în spațiul educațional.
- Între limbă și vorbire există ...
- Limba este ... al libertății lingvistice.
- În orice vorbitor care își vorbește limba există ...
- În vorbire multe lucruri depind și de cunoașterea ...
- Cultura unei individualități de multe ori se măsoară după forma ...

2. Identificați în ce constă esența noțiunii vorbitor cult, utilizând, la necesitate, următoarele sintagme sau cuvinte:

- vorbire nouă;
- libertate de limbă;
- lingvistică a vorbirii;
- manifestare de limbaj;
- angajament verbal;
- activitate expresivă;
- atitudine de vorbitor;
- exemplaritate;
- liberă acceptare;
- limbă funcțională;
- normele vorbirii;
- invaliditate verbală.

3. Structurați următoarele acțiuni într-o ierarhie de descreștere valorică:

- să atrag o atenție deosebită normelor vorbirii în cadrul educației lingvistice;
- să aloc mai mult timp vorbirii ca atare, nu sistemului limbii;
- să conlucrez cu toți profesorii de discipline în vederea formării exprimării elevate a elevilor;

- să mă formeze ca un profesor nu doar de limbă, ci și de limbaj;
- să combat atitudinea negativă față de utilizarea normelor în vorbire;
- să formeze elevilor o etică a limbajului;
- să-i învăț pe elevi să respecte principiile lingvisticii ca știință a culturii;
- să-i deprind pe elevi cu exigența de vorbitor al limbii române.

4. Completați. În domeniul formării vorbitorului cult eu pot:

- să identific noțional ...
- să aplic în clasa de elevi ...
- să transmit elevilor ...
- să ilustrez convingător că ...
- să explic specificul vorbirii culte pornind de la ...
- să dezvolt elevilor atitudinea ...
- să ajut elevilor în asimilarea ...
- să stimulez elevilor dorința ...
- să cultiv sentimentul de apartenență la ...
- .....
- .....
- .....

a) Să admitem că profesorii la alte discipline școlare au anumite rezerve față de promovarea ideii de vorbitor cult, argumentând prin insuficiența timpului, insuficiența retribuiri muncii, lipsa pregătirii specifice etc. Formulați un șir de contraargumente pentru acești profesori.

b) Să presupunem că în valorificarea normelor vorbirii în școală un profesor încearcă mai multe variante, însă toate acțiunile nu-i aduc succes, elevii rămân indiferenți, ei nu au ambiția de a vorbi frumos și corect. Ce ar întreprinde profesorul în această situație, cum credeți?

REGISTRU

1. Aplicarea schimbării. Notați acțiunile dvs. în raport cu formarea vorbitorului cult, conform modelului.

- Dezvolt elevilor deontologia limbajului, cu normele interne, intrinseci ale limbajului.
- .....
- .....
- .....

e) **2. Marcați cu semnul „plus” ce trebuie să facă școala pentru a promova ideea formării vorbitorului cult de limba română:**

- să elaboreze reperatele unei lingvistici a vorbirii;
- a învăța limba nu numai orizontal, ca sistem, ci și vertical, ca vorbire;
- a educa elevilor sentimentul liberului angajament de vorbitor;
- a trata limba din diverse perspective;
- a valorifica suficient experiența cognitivă a elevului;
- a accepta tehnica limbii ca un angajament social;
- a introduce și conceptul de *educație a vorbirii*.

2.2. Vorbitorul cult și responsabilitatea școlii

În ultimii 10 ani limba română și-a schimbat statutul în cadrul limbilor europene, devenind una dintre limbile europene, atât din punctul de vedere al numărului de vorbitori, cât și datorită importanței sale în planul comunicării culturale, vorbitorii acesteia fiind împrăștiați pe mai multe continente. În acest context, responsabilitatea școlii în activitatea de învățare a limbii române culte se amplifică, succesele, ca și eșecurile în acest domeniu, având implicații majore în definirea imaginii purtătorilor acestei limbi în lume [Apud 27]. Ca rezultat, se impune o reevaluare a importanței formării *vorbitorului cult de limba română* ca nativ.

Noile curricula abordează complementar problematica limbajului și a comunicării, deplasând accentul pe *latura pragmatică* a învățării limbii române. Modelul curricular al disciplinei s-a modificat, fiind compatibilizat cu modelul pedagogic al educației pentru pregătirea elevilor în sensul învățării pe toată durata vieții și pentru integrarea activă a acestora într-o societate bazată pe cunoaștere. Acesta vizează dubla calitate a limbii române, ca disciplină de studiu și ca limbă de școlarizare, responsabilă, din această ultimă perspectivă, de succesul școlar al elevilor la celelalte discipline de studiu [27].

Orice comunicare cere și are originalitate numai în întregul său, accentul este al personalității celui care comunică. Anume el evidențiază, prin vorbire, echilibrul care există între suflet și gândire. Astfel, profesorul devine răspunzător pentru alegerea de către elev a cuvântului care zidește sau dărâmă, pentru măsura logicului și afectivului. Or, reușita unei comunicări oferă șansa „înmulțirii” sale, iar profesorul poate oferi asemenea șanse, dar este și cel care le poate întârzia, diminua ori anula [Apud 29, p. 7].

Prin urmare, disciplina *Limba și literatura română* este un domeniu cu mare deschidere formativă și informativă, cu încărcătură culturală și cu efect major asupra comunicării, ca o activitate specific umană. Locutorul dobândește o poziție centrală în cadrul procesului, asumându-și conștient rolul în transmiterea mesajului și manifestându-se în remodelarea acestuia, prin atribuirea conotațiilor particulare care îl definesc. Mesajul nu mai poate fi perceput ca o simplă informație, ci trebuie înțeles și din perspectiva subiectivă a emițătorului [27].

Este oportun să menționăm faptul că S. Marcus face o observație magistrală privind sporirea *dimensiunii nobile* a limbii: „Să înveți să trăiești plăcerea locuirii în ea, dar și plăcerea de a ieși din ea, pentru a trăi în lume și pentru a duce acolo creativitatea de la locul tău, apoi, cu această experiență câștigată, să te întorci îmbogățit, trăind plăcerea revenirii” [17, p. 40]. Magistral, el definește cuvântul mai profund decât poate chiar știința

limbii să o facă: „acesta este cuvântul: bijuteriile lingvistice se ascund, pretind un efort intelectual pentru a ajunge la ele, un nivel cultural pe care puțini îl ating”, sugerând *aura elitară* a limbii în raport cu toate celelalte domenii ale cunoașterii [17, p. 37]. Această definiție este cea mai frumoasă metaforă dedicată componentei nobile, academice a limbii, ca vehicul cultural și marcă identitară fundamentală a unui popor.

Anume *limbajul avizat* și *vorbirea imaginativă* sunt activități complementare menite să cultive latura afectivă a personalității și originalitatea, ambele ca mărci ale *intelectualizării dirijate* a elevului supus educației în cadrul organizat al școlii. Felul în care este receptat mesajul verbal depinde de atitudinea elevului față de comunicare, de exprimarea clară a ideilor, de folosirea cu acuratețe a expresiilor și cuvintelor, de sinceritatea, relaxarea și aparența exterioară. Prin vorbire elevul vorbitor oferă celor din exterior cheia care deschide prima „poartă” către sine, vorbirea fiind și unul din criteriile de observare interpersonală și etichetare.

Absența preocupării pentru formarea vorbitorului cult de limba română se manifestă prin dezinteresul față de înțelesul cuvântului și al vorbirii, al comportamentului verbal, al exprimării. În lista problemelor se înscriu și următoarele [Apud 29, p. 13-14]:

- Promovarea insistentă a *noncivilizației limbajului*: a discursurilor incoerente, a publicității, propagandei, sloganului. În acest caz, cuvântul nu mai transmite idei, trăiri, convingeri, ci doar explică și justifică sentimente, vorbitorul fiind unul anonim și universal, iar interlocutorul unul posibil. Totul se reduce la *ce s-a spus*.
- *Falsa democratizare* socială a limbajului prin *vulgarizarea* acestuia. Totul se petrece ca fiind fără nuanțe, sub semnul imediatului, vitezei, rapidității. Greșelile de exprimare sunt considerate fără de importanță.
- *Inflația verbală* prin manifestarea surplusului, a abundenței. Toți vorbesc, dar nimeni nu spune nimic.
- *Statuarea „virtuozității”*, ca o obligație de a persuadea, cu scopul provocării la celălalt a sentimentului de inferioritate, confuzie, inaccesibilitate.
- *Nerespectarea reciprocității, neangajarea*, când nu se așteaptă răspunsul la o intervenție în convorbire, reacția reducându-se la simple gesturi de afirmare sau de negare.
- *Iresponsabilitatea generală față de cuvântul rostit*, când vorbitorul nu răspunde pentru ceea ce a spus și cum a spus, el nu suportă consecințele spuselor sale.

Principiul unității dintre formă și conținut este contrazis și compromis de diferiți indivizi a căror atitudine față de comunicare este infantilă, lipsită de maturitate sau ignorantă și lipsită de profesionalism. Aceste atitudini eronate perpetuează stilul de exprimare, denaturează sensurile cuvintelor, influențând negativ subiecții în formare, mărginind astfel posibilitățile de dezvoltare a culturii lingvistice.

Pentru a exemplifica dauna adusă comunicării, putem menționa unele dintre ele:

- *Semidoctismul* – caracterizează persoanele care folosesc cuvinte sofisticate fără a le fi pe deplin cunoscut sensul acestora, considerând că astfel își evidențiază „nivelul de cultură” pe care l-ar poseda.
- *Demagogismul* – caracterizează persoanele care spun multe, dar de fapt nu spun nimic, deși discursul este înțesat cu tot felul de expresii polemice și pompoase. Acestea nu au însă nici o substanță semnificativă din care să poată fi extrase ideile principale.

- *Snobismul* – caracterizează persoanele care folosesc cuvintele „la modă”, până la epuizarea consistenței lor semantice, pretențioase, unele de proveniență străină sau cu o rezonanță deosebită, care nu sunt preocupate decât de forma stilistică a mesajului, uitând de conținut.
- *Prolixismul* – caracterizează persoanele care își încarcă mesajul cu o multitudine de detalii inutile și neclare, ce sufocă esența acestuia, în cazul în care ea totuși există.
- *Pretențiozitatea* – caracterizează persoanele care au un stil de vorbire pretențios, nenatural, de un rafinament căutat și afectat, care devine adesea obositor și stresant pentru auditor.
- *Solecismul* – caracterizează persoanele la care se mai observă reminiscențe ale analfabetismului, în sensul că vorbirea lor este infectată de virușii dezacordurilor gramaticale.

Acestea sunt numai câteva atitudini față de comunicare, la care se referă subiecții nu prea împăcați cu limba, în detrimentul pierderii adevăratelor sale funcții. Ele nu fac decât să îngreuneze comunicarea în general, să inducă false impresii asupra capacității anumitor persoane de a comunica și să anuleze plăcerea comunicării. Trebuie conștientizat, de asemenea, faptul că scopul primar al comunicării este de a te face înțeles, iar tendința de epatare nu constituie nici pe de parte condiția unui limbaj elevat.

Școala se face vinovată de acest lucru prin tradiția profesională a cadrelor didactice de a invoca propria autoritate, de a obliga la atenție și la înțelegere necondiționată din partea elevilor. Dar mai există și relația, și starea elevului, volumul de cunoștințe al acestuia, capacitatea lui de a vorbi etc. Sarcina cadrului didactic este de a armoniza interesele școlii cu cele ale elevilor, de a produce satisfacții și plăcerea învățării și a vorbirii, comunicării atunci când acestea sunt reușite verbale. Este nevoie de a oferi libertate elevului, dar și de a-l ghida în bogăția verbală a limbii române. Școala trebuie să fie o instituție unde se comunică prin diverse mijloace verbale, unde se realizează comunicarea pentru toate nivelurile și diverse contexte situaționale. De rând cu **reușita școlară**, se va urmări și **reușita verbală**, iar, prin aceasta, **reușita umană**. Elevului, fiind ajutat să vorbească, i se procură sursa satisfacției, împlinirii unor nevoi de exprimare spontană ori bine gândită și pregătită. În felul acesta, devine posibilă vorbirea corectă și, pe această cale, manifestarea lui liberă, favorizată de forța lui de a spune, de încrederea că poate da limpezime și frumusețe ideii, gândului, trăirii. Vorbirea cultă, în acest cadru de referință, presupune angajarea tuturor simțurilor, oferind bucuria de a trăi prin împliniri estetice, morale, sociale, spirituale. După cum afirmă L. Șoitu, „vorbirea este o artă care-și lasă cucerite teritoriile numai prin strădanii susținute și sistematice” [Apud 29, p. 19].

Generalizând cele expuse mai sus, ajungem la identificarea următorul statut al limbii române și la **scopul școlii** în vederea realizării **obiectivului de formare a vorbitorului cult de limba română** ca nativ:

Limba română are statut de:

[1] **Limbă europeană**

Funcția principală: de comunicare culturală

Scopul școlii: **formarea imaginii purtătorilor limbii.**

[2] **Limbă de comunicare**

Funcția principală: relaționarea verbală de calitate

Scopul școlii: **formarea/ dezvoltarea competenței și performanței comunicative a elevilor.**

[3] Limbă de școlarizare

Funcția principală: instrumentală

Scopul școlii: **asigurarea, prin limbaj, a comprehensiunii cognitive.**

[4] Limba ca disciplină de studiu

Funcția principală: de învățare

Scopul școlii: **valorificarea, de rând cu aspectele lexico-gramaticale, și a enunțului, ca realizare particulară a unei propoziții / fraze de către un vorbitor determinat, într-o situație determinată.**

[5] Limbă de integrare socioculturală

Funcția principală: social-pragmatică

Scopul școlii: **formarea personalității lingvo-sociale a elevului.**

PRACTICUM

1. Revedeți informația și completați ideile de mai jos:

- În ultimul timp responsabilitatea școlii în activitatea de învățare a limbii române se amplifică, deoarece ...
- Pedagogia comunicării se caracterizează printr-un pronunțat caracter ...
- Sporirea dimensiunii nobile a limbii române în școală, conform opiniei lui ... presupune plăcerea „conlucrării” cu limba ta.
- Modul în care elevul vorbește, caracterizează ...
- Printre problemele care generează necesitatea abordării culturii vorbirii se înscriu și următoarele ...
- Persoanele care spun multe, dar, de fapt, nu spun nimic, se numesc ...
- Persoanele care își încarcă mesajul cu o mulțime de detalii inutile, sunt caracterizate ca ...
- Dacă școala ar urmări și reușita verbală, atunci ...

2. Identificați în ce constă scopul școlii, în raport cu formarea vorbitorului cult de limba română, utilizând, la necesitate, următoarele sintagme sau cuvinte:

- imagine a purtătorului limbii
- dezvoltarea performanței comunicative
- comprehensiune cognitivă
- personalitate lingvo-socială
- instrumentare
- armonizare a intereselor
- sursa satisfacției
- manifestare liberă
- angajarea simțurilor
- împliniri spirituale, sociale
- plăcerea vorbirii culte

3. Structurați următoarele acțiuni într-o ierarhie de **descreștere valorică**:

- să evaluez permanent importanța formării vorbitorului cult de limba română;
- să abordez pragmatic limba română în procesul educațional;
- să promovez ideea limbii române ca limbă europeană;
- să acord o mai mare atenție limbii ca instrument de integrare socioculturală;
- să neutralizez permanent fenomenul de vulgarizare a limbajului elevilor;
- să-i fac pe elevi să conștientizeze dauna adusă de faptul iresponsabilității generale față de cuvântul rostit;
- să formez „angajarea” totală a elevilor în limbaj;
- să dezvolt elevilor sentimentul „împăcării” cu limba maternă.

4. Completați. În domeniul formării vorbitorului cult eu pot:

- să apreciez statutul ...
- să determin scopul ...
- să valorific dezideratele pedagogiei ...
- să promovez deschiderea disciplinei școlare ...
- să aplic în procesul educațional ...
- să formez elevilor convingerea ...
- să valorific vorbirea imaginativă ...
- să formez competența elevilor de a spune mult ...
- să conving elevii în faptul că vorbirea pretențioasă ...
- .....
- .....
- .....

- a) Să admitem că elevii dintr-o clasă de gimnaziu insistă pe faptul că utilizarea cuvintelor, a accentelor „la modă” nu este în dauna vorbirii, persoanele care utilizează aceste cuvinte fiind persoane culte. Ce contraargumente puteți formula acestor elevi?
- b) Să presupunem că în școala Dvs. nu se lucrează sub nici o formă la cultivarea limbii, la formarea unui elev ca vorbitor cult al limbii române. Ce acțiuni puteți întreprinde Dvs. în acest caz?

REGISTRU

1. Aplicarea schimbării. Notați acțiunile dvs. în raport cu formarea vorbitorului cult, conform modelului.

- a) Dezvolt elevilor sentimentul plăcerii de a vorbi cult, pornind de la reușitele sale verbale.
- b) .....
- c) .....

2. Marcați cu semnul „plus” ce trebuie să facă școală pentru a promova ideea formării vorbitorului cult de limba română:

- Să elaboreze reperele teoretice, cât și metodologice necesare
- Să elaboreze „harta” purtătorului limbii române
- Să formeze elevii în spiritul integrării socioculturale
- Să cultive în permanență civilizația limbajului vorbit
- Să-i învețe pe elevi cum să transmită idei, sentimente prin vorbire
- Să formeze comportamentul verbal al elevului la nivelul curriculumului disciplinar
- Să dezvolte responsabilitatea elevilor pentru felul cum vorbesc în public.

2.3. Vorbitorul cult de limba română și cultivarea limbii

Noțiunea de *vorbitor cult* nu este clar conturată în literatura de specialitate și în conștiința publicului de la noi. O sumară investigație în această direcție dezvăluie existența unor variate păreri, noțiunea de *vorbitor cult* fiind confundată cu cea de *cultivarea limbii*, punându-se chiar semnul egalității între acestea.

În realitate, noțiunile date denumesc entități diferite, dar ambele se referă deopotrivă la toți vorbitorii limbii române. *Vorbitorul cult*, după cum am menționat anterior, este un vorbitor (adică o persoană care folosește limbajul articulat) corect informat; cu opinii proprii în raport cu valorile socioculturale și general-umane, care are cunoștințe corecte, multe, diverse; are un nivel înalt de cultură; este bine instruit; care are competențe de vorbire contextuală; care vorbește plăcut auzului și care respectă coordonatele fundamentale ale vorbirii culte (congruență; corectitudine; adecvanță (potrivire); oportunitate; exemplaritate; varietate; deontologie; liberă acceptare) și normele limbii literare [6, p. 20]. Formarea vorbitorul cult este un *domeniul al pedagogiei*.

Cultivarea limbii a fost totdeauna în atenția celor mai cunoscuți lingviști, cum este Alexandru Philippide, Iorgu Iordan, Mioara Avram, Ion Coteanu, Sextil Pușcariu et al., autori de vază, care au dezvoltat acest *domeniu al lingvisticii*. În spațiul nostru au abordat problemele de cultivare a limbii Nicolae Corlăteanu, Anatolie Ciobanu, Vitalie Marin, Valentin Mândăcanu, Ion Melniciuc, Elena Constantinovici, Maria Cosniceanu et al. Cultivarea limbii pornește întotdeauna de la cuvânt, de la înțelegerea și utilizarea lui corectă în funcție de context și de situație și, cu cât mai bogat este bagajul de cuvinte al unui vorbitor, cu atât mai profundă și mai nuanțată este gândirea lui.

Cultivarea limbii presupune un pas înspre *vorbitorul cult*, iar importanța social-culturală a formării vorbitorului cult decurge din însuși procesul de cultivare a populației.

Limba unitară, literară, frumoasă, nuanțată se făurește nu numai de artiștii cuvântului și de către lingviști, ci de întreaga colectivitate a celor care își exprimă (oral sau în scris) ideile și sentimentele. Prin urmare, fiecare persoană este datoare să-și aducă partea sa de contribuție și că fie conștientă că vorbirea sa trebuie să reflecte gândirea omului civilizată și cult al zilelor noastre.

Profesorul de limba și literatura română este reprezentantul tipic al corectitudinii limbii, maestrul cuvântului vorbit, modelul verbal pentru toți vorbitorii limbii române. Despre un vorbitor obișnuit se spune că vorbește corect atunci când respectă normele literare ale limbii române contemporane, însă fiecare ia din limbă ceea ce îi este necesar, ceea ce corespunde în mai mare măsură scopului urmărit. Este vorba deci de o diferență stilistică, de preferința pentru un aspect sau altul al limbii literare, o preferință izvorâtă din necesități practice obiective și nu dictată de capricii lingvistice. Rigoarea aplicării normelor limbii literare depinde, într-o oarecare măsură, de caracterul situației de vorbire, de necesitățile dictate de context, însă vorbitorul cult nu are dreptul de a face concesii vorbirii cotidiene.

Problema *culturii vorbirii* este în permanență de actualitate, deoarece ceea ce părea să fie o axiomă, o condiție *sine qua non* a conceptului de corectitudine, este un element pasibil de revizuire, în noile contexte socio-economice. Problema nu stă neapărat în cantitatea de greșeli din vorbire, ci în atitudinea pe care o reflectă: „Merge și așa”. Sfidarea cu bună știință a normelor vorbirii culte e mult mai grav decât ignorarea lor. Este de înțeles, afirmă M. Avram [1, p. 37], că realinierea la limba de cultură nu se face ușor în uz, există diferite grade de performanță a vorbitorilor, chiar când ei fac parte din aceeași categorie socioculturală.

După cum menționează profesorul Gh. Țigău, este evident că interesul publicului și al școlii pentru problemele exprimării corecte în limba română nu se mai bucură de grija cu care ne obișnuisem până nu demult. Pronunțarea și scrierea, formularea corectă din punct de vedere morfologic și sintactic a unui enunț, evitarea confuziei între cuvinte și între înțelesurile acestora, folosirea adecvată a termenilor în anumite contexte, întrebuintarea cum se cuvine a semnelor de ortografie și de punctuație, respectarea unor cerințe minime de ordin stilistic – sunt componente esențiale, obligatorii, ale învățării limbii române în școală și, după aceea, pe parcursul întregii existențe a individului. Altfel spus, principiile de bază ale învățării limbii române în școală sunt acelea de a-i determina pe elevii de toate vârstele, începând cu clasa I, să-și asimileze – sistematic, progresiv și conștient – noțiunile esențiale de fonetică, lexicologie, morfosintaxă, ortografie, punctuație, topică și stilistică. Apoi, va fi exersată capacitatea de a distinge ceea ce este corect de ceea ce este greșit, cultivându-li-se interesul pentru cunoașterea limbii române și prețuirea ei. A devenit prioritară și începerea de către școală a procesului, extrem de dificil, al asanării limbajului cotidian al elevilor de toate vârstele de ticuri verbale, clișee lingvistice și trivialități, fenomene de proporții, care atentează la sacralitatea limbii naționale. Este nevoie, de asemenea, de o foarte bună pregătire de specialitate a educatoarelor, învățătorilor și profesorilor-filologi, deopotrivă cu aplicarea riguroasă și neîntârziată a regulilor de scriere și vorbire corectă de către profesorii de toate specialitățile și, nu mai puțin, de către directorii școlilor. De când există, școala aspiră la idealuri superioare. De aceea, măcar școala să nu renunțe cu lejeritate și compromisuri la acțiunea ei, deloc simplă, de învățare, protejare și cultivare a limbii române [31].

Când, spre sfârșitul veacului al XVIII-lea, I. Văcărescu lăsa drept moștenire urmașilor săi **creșterea limbii românești**, marele cărturar formula, în fapt, un testament patetic, a

căruia înaltă semnificație artistică și patriotică nu mai este nevoie să fie subliniată. Desigur, creșterea limbii românești, așa cum o îmbrățișa cu gândul său vizionar prin această memorabilă formulă, avea să se realizeze nu dintr-o dată, ci treptat-treptat și în cele două sensuri esențiale ale expresiei: îmbogățirea continuă a mijloacelor de comunicare și perfecționarea modalităților de structurare a ideilor în propoziții, în fraze, în perioade. Poate constitui obiect de uimire faptul că vocabularul limbii noastre sporește continuu și el, astfel înzestrat cu termeni noi, fie strict tehnici, fie din sfera largă a noțiunilor, devine familiar unor tot mai largi mase de oameni [Apud 18, p. 7].

PRACTICUM

1. Revedeți informația și completați ideile de mai jos:

- Vorbitorul cult de limba română și vorbirea corectă sunt entități ...
- Un vorbitor obișnuit vorbește corect atunci când ...
- Rigoarea aplicării normelor limbii literare depinde de ...
- Problema culturii vorbirii constă în ...
- „Creșterea limbii românești” înseamnă ...
- Cultivarea limbii pornește întotdeauna de la ...
- În acțiunea de protejare a limbii române școala nu trebuie să renunțe la ...
- Formarea vorbitorului cult de limba română este o axiomă, deoarece ...

2. Identificați în ce constă scopul școlii, în raport cu formarea vorbitorului cult de limba română, utilizând, la necesitate, următoarele sintagme sau cuvinte:

- cultivarea limbii;
- corectitudinea vorbirii;
- importanță social-culturală;
- situații concrete;
- condiție sine qua non;
- atitudine reflectată;
- grijă;
- principiile învățării limbii;
- limbaj cotidian;
- compromisuri;
- sferă largă.

3. Structurați următoarele acțiuni într-o ierarhie de descreștere valorică:

- să explic elevilor în ce constă esența noțiunii de vorbitor cult
- să abordez permanent probleme de cultivare a limbii
- să informez elevii privind meritul diverșilor lingviști în cultivarea limbii române

- să îi fac pe elevi ca aceștia să conștientizeze faptul că vorbirea cultă face mai bogată și gândirea persoanei respective
- să-i fac pe elevi să înțeleagă sensul noțiunii „a-și aduce partea de contribuție la cultivarea limbii”
- a-i forma pe elevi ca reprezentanți ai limbii române
- a forma capacitatea elevilor de a distinge ceea ce este greșit de ceea ce este corect
- a asana vorbirea elevilor de ticuri, trivialități, clișee etc.

4. Completați. În domeniul formării vorbitorului cult eu pot:

- să explic deosebirea dintre ...
- să definesc clar noțiunile ...
- să arăt în ce constă ...
- să obișnuiesc elevii să ia din limbă ...
- să obișnuiesc elevii să nu facă concesii ...
- să le cultiv elevilor atitudinea de ...
- să folosesc adecvat ...
- să cultiv elevilor interesul pentru ...
- să aplic riguros ...
- .....
- .....
- .....

- a) Să admitem că profesorii unui liceu vor să organizeze o conferință științifică pentru elevii claselor superioare în care să abordeze probleme ce vizează cultura vorbirii în public. Ce puteți să le recomandați pentru a face mai interesantă discuția respectivă?
- b) Să presupunem că la stagiile de formare continuă a profesorilor de limba română au fost incluse mai multe cursuri ce vizează formarea vorbitorului cult, însă un aspect foarte important a fost neglijat. Cum credeți, care poate fi acesta?

REGISTRU

1. Aplicarea schimbării. Notați acțiunile dvs. în raport cu formarea vorbitorului cult, conform modelului.

- a) Informează elevii vizavi de deosebirile dintre vorbitor cult și cultivarea limbii, pornind de la afirmațiile unor cercetători de vază.
- b) .....
- c) .....
- d) .....

2. Marcați cu semnul „plus” ce trebuie să facă școală pentru a promova ideea formării vorbitorului cult de limba română:

- să amintească elevilor cât mai des despre necesitatea cultivării vorbirii;
- să promoveze cât mai multe situații de vorbire;
- să organizeze cât mai multe situații de comunicare;
- să organizeze în școală Zilele normelor vorbirii;
- să organizeze ședințe de explicare a conduitei verbale în locurile publice;
- să facă legături semnificative între procesul de formare a vorbitorului cult de limba română și sentimentul de patriotism;
- să aplice regula vorbirii culte: A vorbi în public înseamnă a te prezenta cât valorezi ca personalitate.

2.4. Biografia lingvistică vizavi de vorbitorul cult de limba română

Biografia Lingvistică este un document european actualizabil, care indică în ce fel, de ce și unde se învață o limbă anumită. Ea servește la evaluarea progresului și a rezultatelor obținute [3, p. 2]. Această Biografie este deschisă, poate fi completată oricând, cuprinzând patru secțiuni:

1. Obiectivele mele în procesul de învățare a limbii (aici se menționează componentele lingvistice cele mai importante pentru fiecare);
2. Experiențele lingvistice (aici se înregistrează experiențele lingvistice, în ordine cronologică);
3. Experiențele lingvistice cele mai semnificative (aici se descriu experiențele importante pentru fiecare);
4. Prioritățile lingvistice actuale (aici se evaluează ceea ce cunoașteți deja bine, la nivelul atins și se identifică problemele pentru rezolvare).

Valoarea lingvistică a acestei biografii, în accepțiunea specialiștilor europeni, este de a „cataloga” pregătirea lingvistică a unei persoane care învață o limbă. Într-o altă viziune, putem folosi modelul respectiv, într-o anumite redactare, pentru cadrele didactice care predau limba română care se includ într-un proces activ de formare/dezvoltare a elevului ca vorbitor cult al limbii române, lărgindu-i cadrul referențial cu aspectul metodologic al predării. În felul acesta, putem să-l valorificăm nonconformist, atașându-ne unui model existent pentru o anumită perioadă de timp.

Dorind o evoluție a vorbitorilor limbii române în planul expresiei, corectitudinii, originalității, frumuseții, tentați de această direcție de dezvoltare a științelor educației spre perfecțiune, considerăm, drept răspuns la întrebarea „Putem oare forma un vorbitor într-adevăr cult în instituțiile noastre de învățământ?”, că evoluția pedagogiei poate oferi răspunsuri pertinente, în conformitate cu realitatea și, în același timp, ca model epistemologic. Desigur, nu este vorba de a susține că într-o perioadă de timp dată toată lumea școlară va răspunde determinativului de vorbitor cult. Într-o perspectivă tradițională, școala lucrează de comun cu asociația lingvistică la cultivarea limbii elevilor. S-a făcut și se face mult. Dar ceva a rămas nefăcut, dacă astăzi problema respectivă devine atât de actuală pentru sistemul educațional în ansamblu.

Elementele care compun procesul de formare a vorbitorului cult sunt deocamdată în gestație și unele repere, de exemplu, din domeniul pragmaticii, pot contribui la

progresul cunoștințelor. Gândirea lingvistică culturalizatoare trebuie să devină un reper comun, mai mult sau mai puțin acceptat de profesioniști și de practicieni, oferind propuneri care permit o mai bună înțelegere a sensului fenomenelor puse în discuție. Pentru ca ideea formării / dezvoltării vorbitorului cult de limba română să funcționeze, trebuie să fie convinși toți beneficiarii educației, gata să se includă în proces, dotați cu acele competențe care implică cunoașterea și legile imanente ale acestui demers destul de dificil.

Așadar, abordarea unui demers relațional între *vorbitorul cult* și *Biografia lingvistică* se justifică, pe bună dreptate, oferind o imagine compozită complexă și diversificată. Ideea călăuză, în acest demers, este cea care trebuie să fie implementată în întreg sistemul educațional și anume: "Nu poți să vorbești și să nu dai dovadă de faptul că ești un vorbitor cult al limbii române". Trebuie să ne supunem în permanență regulilor vorbirii culte, „gramatica” acestei vorbiri trebuie să devină factorul numărul unu în conștiința fiecăruia.

În felul acesta, reflecția în jurul chestiunii în cauză se concentrează asupra unei *teorii educaționale*, care ar formula răspuns la întrebarea „câtă gramatică” și „câtă informație culturală” pot forma un vorbitor astfel încât să-i putem atribui calificativul de cult. În acest proces sunt importanți factorii vorbirii culte, criteriile acestei vorbiri, cât și „materialul de construcție”, procesul fiind unul circular și iterativ. Perspectiva formării / dezvoltării elevului ca vorbitor cult al limbii române poate fi promițătoare într-un cadru de referință socio-lingvistic în care este stabilit un aliaj între cadrul de funcționare a limbii și cadrul ei de folosire, în care forța de articulare să se bazeze pe faptul că toate componentele inițiale se „dizolvă” în produsul final.

Formarea / dezvoltarea vorbitorului cult este un aspect educațional ce depinde în mod esențial de *voința și de conștiința ființei umane*, deoarece, prin chiar locul ei în cadrul vieții spirituale, implică un aport sporit al elementelor rațional-conștiente, necesită intervenția programatică și de durată a *voinței*. Predispoziția voinței de a integra anumite scheme se confruntă permanent cu inovațiile realizate prin variabilitatea infinită a vorbirii, astfel că vorbirea trebuie **emendată**. Deși implică eforturi deosebite, formarea vorbitorului cult, încă din primii ani de școală, reprezintă un proces mai puțin dificil decât procesul de transformare a comportamentului lor lingvistic. În principiu, ceea ce a realizat voința normativă trebuie să devină o necesitate pentru elevi. Or, atât cel care formulează o normă pentru vorbitorul cult, cât și cel care urmează această normă, trebuie să-i înțeleagă necesitatea și, înțelegând acest lucru, să devină un mod de modelare a comportamentului lingvistic. Însă această necesitate nu emană spontan din interiorul conștiinței, ci rezultă din acțiunea mediului educațional, care promovează anumite reguli, care acționează asupra elevului. Ca atare, aderarea elevului vorbitor la normele vorbirii culte trebuie să reprezinte o integrare în social nu printr-o imitație nereușită, ci printr-un efort conștient de a da valoare de corect fenomenelor de limbă însușite.

Cele două premise fundamentale pe care se bazează procesul de formare/ dezvoltare a vorbitorului cult: (a) respectarea normei literare a limbii române; (b) respectarea normelor de comportament civilizată, conțin latent posibilități de observare și de direcționare. Acestea reprezintă două ipostaze nonexclusive ale aceluiași fenomen, vorbirea, ca manifestare a unei limbi. Considerat unul dintre universalile comportamentului verbal al ființei umane, comportamentul civilizată este mai greu de apreciat, standardele și formele sale concrete de expresie fiind diversificate temporal,

spațial, social și individual. Respectarea normelor caracterizează comportamentul politicos, iar nerespectarea acestora se consideră nepolitețe.

Printre primele studii care atestă o discuție asupra problemelor politeții verbale sunt cele ale lui Robin Lakoff [Apud 14, p. 68-69], care formulează următoarele reguli ale comunicării /vorbirii: (a) fii clar (claritatea fiind sinonimă cu inteligibilitatea); (b) fii politicos. În concepția lui R. Lakoff, fenomenele politeții constituie o arie problematică specifică, iar adecvarea unei propoziții în raport cu un anumit context social sau situațional este, ca și problemele gramaticale, tot o problemă de cunoaștere lingvistică, pentru că privește eficiența actului verbal.

PRACTICUM

Un CV pentru calitatea de vorbitor cult

1. Analizați experiența dvs. în activitatea de formare a elevului ca vorbitor cult.

2010 – Am organizat _____

2011 – Am realizat _____

2012 – Am predat _____

2013 – Am elaborat _____

2014 – Am monitorizat _____

2015 – Am evaluat _____

2016 – Am reușit _____

2017 – Am proiectat _____

2. Precizați prioritățile profesionale în enumerarea obiectivelor de formare a elevului ca vorbitor cult, analizând „DA” și „NU”-ul de mai jos.

ESENȚIAL	DEZIRABIL
DA	NU

- Inspirați-vă din experiența colegilor.
- Formulați obiective realiste.
- Evidențiați aspectele profesionale la care trebuie să mai lucrați.
- Nu vă minimalizați realizările personale.
- Nu neglijați sfatul colegilor.
- Nu vă stabiliți obiective negative.

3. Completați lista de competențe transversale cu referire la dvs. personal (cel puțin câte 2-3 competențe).

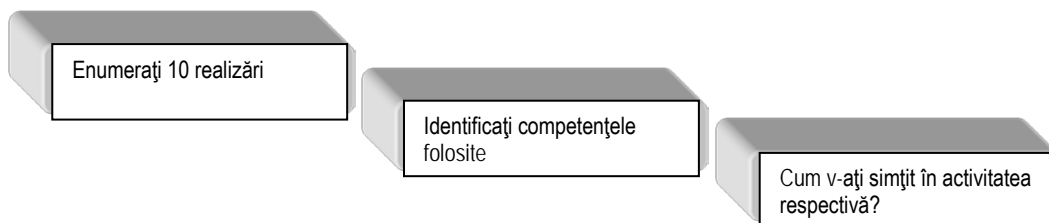
Competențe profesionale: cunoștințe suficiente de specialitate; capacități de soluționare a problemelor lingvistice; capacitatea de comunicare cu elevii _____

Competențe manageriale: capacitatea de a motiva elevul pentru a deveni un vorbitor cult al limbii române; planificarea reușită a activităților de formare/dezvoltare a vorbitorului cult și monitorizarea acesteia; asigurarea calității _____

Competențe relaționale: abilitatea de a stabili ușor un contact verbal cu elevii; a servi drept model de vorbitor cult al limbii române; a gândi în folosul elevilor _____

Competențe personale: sensibilitate; flexibilitate (adaptabilitate la noile cerințe); rezistență (comportament eficient în condiții stresante) _____

4. Realizați o autoevaluare a propriilor competențe în formarea /dezvoltarea vorbitorului cult al limbii române. Interpretați datele obținute.

Competențe	1	2	3	4	5
profesionale					
manageriale					
relaționale					
personale					

Acordați-vă punctajul respectiv (în creștere).

5. Elaborați o posibilă linie strategică în activitatea de formare/dezvoltare a elevului ca vorbitor cult al limbii române. Asigurați-vă că activitatea respectivă corespunde obiectivelor formulate anterior.

---

6. Dați o definiție proprie calității de a fi vorbitor cult al limbii române. Subliniați cuvintele-cheie din definiția dvs. Argumentați valabilitatea acestei definiții.

---

7. **Explicați cum pot fi selectate conținuturile de limbă într-un curriculum de formare/dezvoltare a vorbitorului cult de limba română. Comentați ce este foarte important în acest sens.**

---

8. **Rezolvați testul lingvistic.**

I. *Cuvintele de împrumut* sunt folosite de către vorbitori pentru:

- a) a face „impresie”
- b) a fi „în rând cu lumea”
- c) a da originalitate expresiei

II. *Neologismul* poate fi întrebuințat, dacă:

- a) dă ideilor o expresie cât mai nouă și mai variată
- b) dă ideilor exactitate
- c) răspunde necesității de întrebuințare

III. Lacune ale folosirii *neologismelor* sunt:

- a) abuzul neologic
- b) neintegrarea în context
- c) necunoașterea sensului cuvântului

IV. Folosirea zilnică a unui *dicționar explicativ* este:

- a) o cunoaștere în plus
- b) o acțiune salutară
- c) pierdere de timp

V. Folosirea *cuvintelor străine*:

- a) dau „lustru” limbii noastre
- b) arată „obârșia” studiilor noastre
- c) rezolvă problema inexistenței noțiunii respective în limbă

VI. *Precizarea sensului* unui cuvânt se poate face prin:

- a) căutarea originii cuvântului
- b) istoria cuvântului
- c) cunoașterea evoluției sensului

VII. Fenomenul de *alunecare a sensurilor* înseamnă:

- a) folosirea unui cuvânt în locul altuia
- b) ironizare
- c) expresivitate

VIII. Frazele *răsuflăte* conferă vorbirii:

- a) originalitate
- b) exactitate
- c) superficialitate

IX. *Formele verbale fixe* conferă limbajului:

- a) varietate
- b) coloratură expresivă
- c) regularitate

X. Poți deveni un *vorbitor cult* atunci când:

- a) cunoști foarte multe cuvinte
- b) cunoști bine gramatica
- c) ai dezvoltat simțul limbii

9. Rezolvați testul metodologic.

I. *Politețea verbală* este:

- a) un comportament normat
- b) un aspect al culturii comunicării
- c) o pragmatică verbală

II. *Mărcile lingvistice* ale vorbitorului cult presupun:

- a) sintagme conversaționale corecte
- b) îmbinarea corectă a aspectelor lingvistice și comportamentale
- c) indici de comportament verbal

III. *Regulile politeții verbale* relaționează cu:

- a) regulile comportamentului civilizat
- b) axiomele comunicării
- c) principiile pragmaticii

IV. *Imaginea verbală* a vorbitorului cult înseamnă:

- a) o imagine a eu-lui personal
- b) o imagine a relațiilor personale
- c) o imagine a vorbirii personale

V. *Maximele vorbitorului cult* sunt următoarele:

- a) maxima tactului
- b) maxima relevanței
- c) maxima manierei

VI. *Principiile formării /dezvoltării vorbitorului cult* implică:

- a) cunoașterea bună a limbii
- b) organizarea reușită a discursului verbal
- c) competența de vorbire cursivă, corectă, conștientă

VII. *Actele verbale* au valoare educațională, deoarece:

- a) nu sunt izolate și autonome
- b) sunt organizate conform regulilor
- c) fac parte din limbajul elevilor

2.5. Afectivitatea gramaticală ca factor al formării vorbitorului cult

Pentru *lumea materială* erau suficiente instrumentele matematice în care cantitativul și exterioritatea erau calculate, măsurate, evaluate. Pentru *lumea formelor* sunt necesare nu doar asemenea instrumente matematice, ci o altă *atitudine intelectuală*. Forma unei entități este o realitate perceptibilă, dar care nu poate fi deținută, cântărită, este ceva care vorbește mai mult inteligenței, simțurilor, rațiunii,

senzațiilor [4, p. 12]. Reperetele de bază în *formarea expresivă* a elevului, ca o formare care reprezintă ceva viu, cu forță, plastic, clar și sensibil pot fi următoarele:

- *reînnoirea interioară a elevului*; elevul, în absența cunoașterii, nu-și va putea rezolva problemele, însă o adevărată transformare interioară a celui care se gândește doar la profit este cu neputință;
- *creația*; elevul nu poate fi creator atunci când mintea și inima lui sunt pline de citate, când el repetă doar ceea ce au gândit și au spus alții. Ceea ce are înțâietate este experiența personală și nu doar descrierea experiențelor;
- *cultivarea înțelepciunii*, deoarece înțelepciunea nu se găsește în cărți, ea nu poate fi strânsă, înmagazinată în memorie. Aceasta înseamnă a-și deschide mintea, a observa și a înțelege fenomenele zilnice din relațiile cu lumea, cu oamenii. Acțiunea pedagogică trebuie să ajute elevul să-și „dezgroape” straturile profunde ale ființei;
- *a nu despărți intelectul de sensibilitate*; educația face ca intelectul să devină mai pătrunzător, mai iscusit, să știe să dobândească. Este nevoie de a uni rațiunea cu sensibilizarea, fapt care reclamă **cultivarea elevului**, nu doar formarea lui, sau *formarea lui expresivă*. A nu împodobi elevii cu strălucirea intelectului, lăsându-i în interior săraci, găunoși, confuzi;
- *arăta elevului faptul*; elevul trebuie ajutat să vadă limpede, transmitându-i **urgența simțirii**. Nu trebuie să încercăm să-l convingem, să-l influențăm, să-i vorbim în termeni de condamnare, de aprobare. Trebuie să-i arătăm faptul, apoi să ne ocupăm de el în întregime, rămânând la fapte, științific.

În ansamblul componentelor procesului de învățământ, după cum afirmă I. Jinga și E. Istrate [15, p. 225-226], **conținutul învățământului** ocupă o poziție centrală, deoarece formarea personalității elevului se bazează pe *informare*, pe *calitatea informațiilor* și pe modalitățile participative de achiziționare a acestora de către elevi. Componentele metodologice ale procesului de învățământ se stabilesc, evident, în funcție de particularitățile conținuturilor valorificate. Expectanțele elevilor-beneficiari de la disciplina școlară Limba și literatura română sunt impregnate de afectivitate, chiar și la nivelul gramaticii, oricât de complexă și de complicată științific ar fi aceasta. Valorificarea unor conținuturi *suple* și *deschise* se axează, în acest context, pe formarea și dezvoltarea **competențelor lingvistice** ale elevilor.

Trăirea afectivă, acordul axiologic, adecvarea la trebuințele spirituale ale elevilor, orientarea prospectivă pe șansele de acces ale elevilor devin **indicatori de relevanță** ai conținuturilor de gramatică. Particularizarea afectivă a conținutului urmează să aibă în vedere faptul că „nu suntem cultivați doar prin simpla acumulare de cunoștințe, ci prin desfășurarea unor virtualități ale propriului nostru spirit” [26, p. 35].

Toate cunoștințele lingvistice ale elevului nu ne determină să-i atribuim calitatea reală de a putea vorbi cult, dacă ele acționează numai ca adaosuri, care ajung la personalitatea lui dintr-un domeniu aflat *în afara sa* și care rămân, în fond, tot în afară. Riguros vorbind, trebuie să menționăm că *vorbirea cultă* este o completare necesară a personalității umane, destinată să umple golul aflat în centrul existenței spirituale. Dar elevul trebuie să „întâlnească” o *atmosferă lingvistică cultă* de îndată ce intră în școală, pentru ca natura lui să se transforme și să evolueze.

Limba nu este un simplu fenomen pozitiv. Ea cuprinde și ceea ce nu se mai poate exprima și ceea ce nu s-a exprimat încă. Este aici vorba de acele semnificații și acel **spirit**

al unei limbi pe care nu le poate pune în lumină decât cel ce știe dinăuntru lucrurile. În orice caz, nu poate fi eliminată din câmpul cunoașterii acea facultate care ne face să înțelegem zona de *virtualități* a cuvântului, de exemplu, să înțelegem care este deosebirea dintre „e posibil” și „se poate” în limba română [21, p. 45].

Grija pentru un demers educațional acceptabil și apreciabil ne-a făcut să abordăm o problemă de limbă, care, tradițional, s-ar părea că nu are nimic cu afectivitatea, patentând doar o problemă de gramatică, într-un cadru lingvistic formal. Este vorba de *prepoziție*.

După cum afirmă C. Noica, o prepoziție este ceva care exprimă o situație simplă, direct accesibilă și reprezentabilă. Când un elev învață deosebirea dintre o prepoziție și o conjuncție, trebuie să i se ofere o cheie ce operează automat: de exemplu, o conjuncție n-are sens lângă pronumele personal, pe când prepoziția îl are. Nu poți spune: și *mine*, sau *mine*, dar poți perfect spune: cu *mine*, fără *mine*, de la *mine*, în *mine*, spre *mine* [21, p. 32].

O apreciere colosală dată prepoziției se conține în următoarele spuse ale filosofului „Dacă n-ar fi decât o prepoziție, s-ar putea spune că *întru* este un sistem de filosofare” [*Ibidem*, p. 34].

Aderând la definirea prepoziției dată de Al. Toșa [30, p. 131], care afirmă că prepoziția (din latină *praeposito*; *posito* – punere, așezare; *prae* – înainte) este cuvântul cu valoare gramaticală gândită ca o relație între cuvintele aflate în raport de determinare, trebuie să menționăm că prepozițiile nu au valoare *strict gramaticală*, fără sens lexical, fără sens referențial, ci denumesc și relații ontice de loc, de timp, de mod etc. În felul acesta, *definiția semantică* a prepoziției este următoarea: este partea de vorbire care denumește **relații ontice** sau **existențiale**. Ea se analizează împreună cu acel cuvânt pe care îl precedă, nu are autonomie sintactică, nu contractează funcții sintactice. Relațiile ontice pot fi *locale* (*către munte, dinspre râu, lângă sat, până la școală*); *temporale* (*spre seară, pe la prânz, după ani de zile*); *cauzale* (*de foame, din cauza ta*); *instrumentale* (*cu stiloul, din fluier, datorită intervenției*); *finale* (*de băut, pentru vânat, spre binele lui*); *modale* (*fără curaj, cu multă îndrăzneală, cât plopul*); *sociative* (*cu tine, laolaltă, cu ceilalți, împreună cu prietenii*); *materiale* (*bloc de piatră*); *filiația* (*pui de lup*); *apartenența* (*flori de cireș*) etc.

Dacă ne referim la structură, constatăm că prepozițiile pot fi simple, compuse (din două prepoziții); locuțiuni prepoziționale, care sunt atât de multe în limba română, încât nu s-a reușit deocamdată constatarea unui număr cât de cât exact al acestora (*în afară de, în fața, în spatele, în jos de, în sus de, cu excepția, în vreme ce, împreună cu, alături de, relativ la, potrivit cu, în afara, de-a lungul, din cauza, în ciuda, din cauza* etc.). În schimb, s-au constatat 20 de structuri distributive ale prepoziției [30, p. 133]. De asemenea, prepozițiile dau preferință unui sau altui caz [4, p. 90], construindu-se cu Genitivul (*asupra, contra, deasupra, împotriva, înaintea, dedesubtul, îndărătul, în mijlocul, în josul, în fruntea, în jurul, de-a lungul* etc.); Dativul (*aidoma, conform, contrar, grație, potrivit, mulțumită*), Acuzativul (*de, la cu, în, pentru, de la, pe lângă, de pe, în loc de, laolaltă cu* etc.).

Astfel, prin chiar premisele sale, prepoziția devine un factor de cultivare a limbii și de formare a vorbitorului cult. La nivelul unei activități didactice, problema prepoziției poate fi eludată tocmai prin faptul că, într-o situație concretă, reperează vorbirea, care este entitatea cea mai adecvată de a gândi și a proba un raport suplu între gramatică și afectivitate. Maniera în care poate fi concepută și valorificată educațional prepoziția „de” ne face să gândim la posibilitatea unei deplasări conștiente a gramaticalului, fără însă să

anulăm posibilitatea de manifestare pentru acesta în contextul educațional respectiv. Astfel, poate fi formulată ca temă a lecției următoarea: „Cutezanța afectivă a „de” -ului”.

1. Primul pas al activității prevede *incitarea elevilor* prin afirmația profesorului că în limba română sunt circa 35 prepoziții principale (prezentând lista respectivă), prepoziția *de* ocupând locul care este înalt funcțional, calitativ semantic și convingător cantitativ. Se solicită de a constata acest loc și care prepoziții, în opinia elevilor, ocupă locurile următoare (prepoziția *de* ocupă primul loc; urmează prepoziția *la*, apoi *în* și *pe*). Întrebarea problematologică: De ce oare anume prepoziția *de* ocupă primul loc în ierarhia funcțională a prepozițiilor?
2. Pasul doi se centrează pe *identificarea sensurilor prepoziției „de”*, deoarece anume acestea sunt factorul determinant în utilizarea frecventă a acestei prepoziții. Până la urmă se constată că prepoziția *de* exprimă circa 40 de sensuri: posesorul (avere *de* om); apartenența (marginii *de* carte); specia (tratat *de* pace); conținutul (un coș *de* mere); locul (masa *de* aici); momentul existenței (oameni *de* ieri); prilejul (sărbătoarea *de* sfârșit *de* an); relația (tovarăș *de* drum); referirea (vorbind *de* iubire); separarea (se ferește *de* muncă); momentul (*de* dimineață); succesiunea (nor *de* nor); destinația (salon *de* așteptare) referirea (vrednic *de* laudă) etc.
3. *Activitate practică*. Completarea *dicționarului de sensuri* ale „de”-ului (elevul extrage câte o fișă dintr-un bloc de fișe și completează cu anumite exemple, formulând câte un „articol” de dicționar.
4. *Activitate inversă*. Elevul „consultă” articolele de dicționar și exprimă cu ajutorul prepoziției „de” anumite sensuri, la alegere, dar cât mai variate.
5. *Matricea constructivă a sensului prepoziției de*. Elevii completează câte un anumit număr de construcții cu „de” în prepoziție: *de cu, de după, de peste, de la, de lângă, de pe, de până, de pe la, de pe lângă, de prin, de sub, de-a baba oarba, de-a latul, de-a lungul* etc. Apoi completează la fel cu prepoziția în postpoziție: *față de, înainte de, în loc de, împrejur de, departe de, afară de, alături de* etc.
6. „*Colonizarea*” *afectivă a prepoziției „de”*. Recital de poezie, în care apare *de* cu diferite sensuri ontice.
7. *Sprrijinul de referință*. Prepozițiile în Dativ au nevoie de un sprijin sigur pentru a putea ajunge la destinație – să exprime respectul, stima, atitudinea frumoasă, mulțumirea persoanelor pentru anumite fapte bune.
8. *Locul de merit*. „Alungați” prepozițiile din enunțurile de mai jos. Explicați de ce trebuie să figureze alte prepoziții și de ce anume acestea.
9. *Azi-ul* este deja cunoscut. Expuneți-vă opinia referitoare la ziua de azi utilizând și 5-6 prepoziții „de”.
10. *Fără sens?* Eliminați prepozițiile din textul dat. Comentați ce se întâmplă cu sensul textului.
11. *Ne exprimăm opinia*. Interesant, de ce prepoziția este utilizată separat de cuvântul pe care îl relaționează, și nu face așa cum face, de exemplu, articolul?
12. *Cântecul prepoziției*. Cineva afirma că prepoziția este partea de vorbire care cântă. Cum este acest cântec?
13. *Creație*. Alcătuieste o povestioară despre prepoziție și rolul ei în vorbirea noastră.
14. Elaborează o *tabletă informativă* cu titlul „Prepoziția – o porție de gramatică și afectivitate”.

Aici, printr-o *revigorare didactică*, simțită ca o necesară remunerare a unui „defect” al predării-învățării, se furnizează un punct de plecare pentru transformare, antrenând o deplasare corelată a gramaticalului în trăire afectivă și a sentimentului în gramatică. Această premisă generală permite profesorului să aleagă felul în care poate proiecta și realiza un demers didactic modern. Apariția unor elemente didactice noi în universul educațional al predării gramaticii marchează o anumită schimbare la nivel de cunoaștere și de atitudine a elevului în raport cu fenomenele gramaticale. Elevul se debarasează de „frica de gramatică”, când nu înțelege fenomenul ca atare. Fericita „întâlnire” a gramaticii cu simțirea elevului, cu sentimentul său se confirmă prin posibilitățile, deși latente, ale predării afective a gramaticii. Nu este o „sacrificare” a gramaticii, după cum se exprimă unii profesori și specialiști în domeniu, este, de-a dreptul, o ordine firească a timpului și a societății, care, de la o vreme încoace, „desface” pernele atât de moi ale cunoașterii în sistem spre „a le aerisi și a le face mai mirositoare”.

Formarea atitudinii afective în procesul de învățare a gramaticii asigură constanta sentimentului de **plăcere verbală**. Atitudinea afectivă apare ca o predispoziție subiectivă de a aprecia pozitiv conținutul de gramatică valorificat. În acest cadru de referință, rădăcinile afectivității sunt în mare măsură conștientizate, întrucât mărturiile verbale exteriorizate au o valoare foarte mare. Astfel:

1. Formularea **principiului afectivității în valorificarea aspectelor gramaticale** ale limbii este un factor important în formarea vorbitorului cult al limbii române.
2. Este recomandabil a introduce în programul de învățământ **Ora vorbitorului cult**, o lecție specială în vederea analizei greșelilor de vorbire (sub diverse aspecte: de conținut, gramaticale, stilistice etc.). Această lecție nu va fi de limba română, nu va fi de literatura română, ci de vorbire cultivată în limba română.
3. Fiecare școală trebuie să aibă pagina **Porția de gramatică**, fie în variantă poster, fie în variantă digitală, care să fie activă cel puțin 3-4 zile, după care elevii, în diverse modalități, sunt verificați cum au asimilat informația respectivă. Dacă se constată un număr mare de elevi care sunt în restanță, atunci pagina respectivă „revine”.
4. E notabil și faptul că, în scriere, pe o pagină de text obișnuită pot fi folosite circa 20-25 prepoziții, care, realmente, oferă cuvintelor liantul necesar exprimării, or, *exprimarea* este deja o exteriorizare a afecțiunii.

PRACTICUM

1. Revedeți informația și completați ideile de mai jos:

- Componentele metodologice ale procesului de învățământ se stabilesc în funcție de ...
- În procesul educațional este necesar să transformăm informativul în ...
- Reperetele în formarea expresivă a elevilor sunt următoarele ...
- Vorbirea cultă este o completare necesară ...
- Școala nu trebuie să renunțe la ...
- Universul educațional al predării gramaticii ...
- Afectivitatea gramaticală are funcția de a ...

2. Identificați în ce constă scopul școlii, în raport cu formarea vorbitorului cult de limba română, utilizând, la necesitate, următoarele sintagme sau cuvinte:

- transformarea interioară a elevului;
- relația cu lumea;
- experiența personală;
- „dobândire” prin intelect;
- coerență externă;
- consistență internă;
- acord axiologic;
- particularizare afectivă;
- spirit al limbii;
- revigorare didactică;
- sentiment gramatical.

3. Structurați următoarele acțiuni într-o ierarhie de descreștere valorică:

- să reglez prompt și eficace comportamentul de învățare al elevului;
- să transform gramaticalul în trăire afectivă;
- să „debarasez” elevii de frica de gramatică;
- să pun în valoare simțirea elevului atunci când învață gramatica;
- să-i fac pe elevi să conștientizeze deplasarea de la gramatical spre afectiv;
- să acționez trans-gramatical în predarea limbii române;
- să-i fac pe elevi să înțeleagă zona de virtualități ale cuvântului;
- a crea în școală o atmosferă lingvistică cultă.

4. Completați. În domeniul formării vorbitorului cult eu pot:

- să aplic instrumente afective ...
- să lucrez asupra lumii interioare a elevului ...
- să-l formez pe elev ca un creator ...
- să dezvolt capacitatea elevului de a valorifica experiența personală în ...
- să formez expresiv elevul pentru a ...
- să fac față dinamicii lingvisticii afective în ...
- să formez competențe lingvistice elevilor ...
- să centrez conținuturile învățării pe criterii de referință ...
- să creez la lecție o atmosferă lingvistică cultă ...
- .....
- .....
- .....

- a) Să admitem că un profesor cu gradul didactic superior insistă pe faptul că gramatica în școală trebuie să fie predată doar în aspect „științific”, fără a implica aici afectivitatea, în special la părțile de vorbire așa-zise auxiliare, de relație. Cum credeți, vor fi elevii acestui profesor buni la gramatică sau „buni” în vorbire?
- b) Să presupunem că elevii unei școli au organizat un concurs lingvistic cu titlul: „Viața fericită a conjuncției”, fapt care a fost dur criticat de inspectorul școlar la disciplină. Cum puteți comenta acest caz?

REGISTRU

1. Aplicarea schimbării. Notați acțiunile dvs. în raport cu formarea vorbitorului cult, conform modelului.

- a) Cultiv elevilor sentimentul afectivității gramaticale, pentru a-l feri de „frica” de gramatică.
- b) .....
- c) .....
- d) .....

2. Marcați cu semnul „plus” ce trebuie să facă școala pentru a promova ideea formării vorbitorului cult de limba română:

- Să respecte în activitatea educațională principiul afectivității gramaticale
- Să organizeze periodic în întreaga școală „ora vorbitorului cult”
- Să elaboreze pagina „porția de gramatică” în vederea promovării unei vorbiri culte a elevilor
- Să promoveze ideea că exprimarea corectă ține direct de exteriorizarea afectivității
- Să formeze atitudinea afectivă și sentimentul de plăcere verbală
- Să „păstreze” limba prin activitatea fiecărui elev
- Să formeze siguranța elevului în vorbirea sa personală

2.6. Limbaj, comunicare, vorbitor cult

Percepută ca o disciplină de frontieră, așezată în zona de intersecție a științelor limbii și literaturii cu științele educației și psihologia educațională, disciplină orientată deopotrivă teoretic și practic [27], Limba și literatura română produce efecte colaterale evidente care pot fi controlate și evaluate din perspectiva construirii la elevi a competenței de comunicare și a performanței lor comunicative la toate celelalte discipline din planurile de învățământ. În acest context, este evident statutul limbii române ca limbă de școlarizare. Realitatea confirmă faptul că în școală competența de comunicare a elevilor la toate celelalte discipline și, implicit, comprehensiunea

cunoștințelor de specialitate se realizează parțial în cadrul orelor de limba română, prin segmentul de vocabular, dar și prin însușirea logicii discursului, în diferite stiluri funcționale. Este evident rolul instrumental pe care limba română îl are în dobândirea de către elev a competenței de comunicare capabilă să-i permită abordarea tuturor registrelor limbii, în dimensiunile specifice comunicării [Apud 27]. Noua abordare integratoare a limbii și literaturii române se face din perspectivă interdisciplinară, fapt susținut și de regăsirea tuturor competențelor-cheie europene în conținutul acesteia. Totodată, parcurgerea noii programe evidențiază caracterul pragmatic al abordării și consonanța acesteia cu documentele emise de UE în domeniul politicilor lingvistice [28].

Comunicarea umană este înțeleasă numai în relație interpersonală în care oamenii dau sens și valoare mesajului transmis sau primit. Mesajul enunțat facilitează schimbul de semnificații cu ajutorul cărora se asigură procesul formării, dezvoltării și umanizării elevului ca individ [29, p. 3].

Fără a impune tratarea comunicării din perspectivă didactică prin prisma noilor orientări academice, curriculumul actual de limba și literatura română deplasează accentul de pe latura teoretică pe cea funcțională a limbii, valorificând atât aspectul descriptiv, cât și cel normativ al limbii române literare actuale. În același timp, curriculumul vizează și dinamica limbii, diversitatea manifestărilor acesteia în componenta pragmatică a comunicării. Abordarea comunicării din perspectivă funcțională recomandă studiul limbii *în ipostază vorbită*, glisând de la modelul aplicat de vechile programe care teoretizau excesiv norma limbii române literare standard, dar aplicațiile le propuneau pe texte selectate din stilul beletristic, unde se știe că abaterea de la normă personalizează textul, având virtuți stilistice incontestabile.

Modul în care elevul utilizează exprimarea verbală oferă o serie de date empirice despre aceasta, îi prefigurează stilul comunicațional și îi caracterizează nivelul de socializare și integrare socială. Felul în care este receptat mesajul verbal depinde de atitudinea elevului față de comunicare, de exprimarea clară a ideilor, de folosirea cu acuratețe a expresiilor și cuvintelor, de sinceritatea, relaxarea și aparența (aspectul exterior, ținuta, vestimentația). Aname prin vorbire subiectul vorbitor oferă celor din exterior cheia care deschide prima poartă către sine, vorbirea fiind și unul din criteriile de observare interpersonală și etichetare.

Funcțiile de bază ale limbajului sunt următoarele:

1. **Funcția de comunicare** prin care se exteriorizează conținuturile vieții psihice, se exteriorizează profilul psihomoral, alte trăsături de personalitate, caracterul. Permite conectarea subiectului la *rețeaua comunicării interumane*. Din aceasta funcție derivă celelalte și rezultă conceptul de **om comunicant** care se implică în această rețea, care este generator.
2. **Funcția cognitivă**, care nu trebuie înțeleasă într-o manieră eronată precum că limbajul realizează cunoașterea, ci el facilitează cunoașterea și fixează în cuvinte aceste informații. Limbajul este cel care facilitează intrarea în funcțiune a celorlalte mecanisme psihice (operațiile, procesele gândirii).
3. **Funcția de reglare și autoreglare**, prin intermediul căreia se realizează schimbarea comportamentelor celorlalți oameni (declanșăm, oprim, modificăm, deviem, convingem, „răscolim” afectivitatea, stăpânim dorința unei persoane). Limbajul, datorită acestei funcții, este un mijloc de relaxare, de deconectare. Limbajul poate fi utilizat în scop terapeutic.

Funcția de reglare a limbajului stabilizează, permanentizează o serie de reacții pe care le are elevul. Reacțiile sunt convertite în cuvinte. Astfel se asigură reajustarea funcționării cognitive.

Limbajul oral este prima formă a limbajului care apare în dezvoltarea ontogenetică, celelalte forme constituindu-se pe baza acesteia. Funcțiile principale ale limbajului oral sunt cele de comunicare și de cunoaștere. Limbajul oral dispune de un registru foarte vast de mijloace de expresivitate. Are un caracter situațional, în sensul că se desfășoară mereu într-un context dat de interacțiuni personale, fiind dependent de acesta și susținut, orientat și direcționat de reacțiile interlocutorilor.

Limbajul oral, după numărul de participanți poate fi:

- solilocviu;
- monolog;
- dialog;
- colocviu.

Solilocviul este o vorbire cu sine și pentru sine, de unul singur, un monolog adresat sieși. *Monologul* are ca notă definitorie faptul că un vorbitor se adresează unui public mai larg care ascultă doar. Are un grad de dificultate mai ridicat întrucât eficiența acestuia e dependentă de adaptarea conținuturilor și a nivelului de accesibilitate al exprimării la caracteristicile auditorului. În absența unor feedbackuri verbale directe, vorbitorul este nevoit să extragă informații despre eficiența și impactul spuselor sale asupra auditorului din reacțiile nonverbale ale acestuia. Monologul uneori mai poate fi numit discurs dar, prin sine însuși, își spune numele (*mono* = unu). Monologul este cea mai dificilă dintre formele limbajului oral și este slab susținut de context. Chiar dacă ne propunem să vorbim despre ceva, limbajul este situațional, adică putem devia de la subiect. O altă dificultate este că nivelul exprimării trebuie adaptat.

Dialogul se distinge prin existența a doi interlocutori între care pozițiile de emițător și receptor alternează succesiv. Dialogul este forma cu cel mai înalt grad al caracterului situațional. *Colocviul* presupune mai mulți participanți care comunică între ei, fiecare adresându-se succesiv tuturor. Este o formă de monolog dialog extins.

Există câteva nevoi relaționale fundamentale, în același timp acestea reprezentând obiectivele oricărui proces de comunicare:

- nevoia de a spune;
- nevoia de a fi înțeles;
- nevoia de a fi recunoscut;
- nevoia de a fi valorizat;
- nevoia de a influența;
- nevoia de intimitate.

În felul acesta, necesitățile interpersonale raportează identitatea umană, prin ceilalți, la un ideal de împlinire, conform cu aspirațiile individuale, la confortul psihic personal și la o tendință de estimare pozitivă de sine. În procesul de comunicare verbală subiecții pot fi identificați prin:

- competența lingvistică (capacitatea de a construi, a transpune și a identifica mesaje într-o limbă);
- performanța lingvistică (capacitatea de a însufleți termenii prin corelarea cu aptitudinile, atitudinile, concepțiile despre lume și viață, astfel încât să fie obținute efecte noi).

Indiferent de stil, comunicarea trebuie să îndeplinească următoarele calități:

- claritate (*nivelul de concizie, sistematizare*);
- corectitudine (*nivelul de adecvare la regulile sintactice și la topică*);
- adecvarea (*folosirea celor mai potrivite cuvinte în raport cu intențiile*);
- concizia (*concentrarea pe temă, eliminarea redundanței, divagațiilor*);
- puritatea (*nivelul de saturare cu arhaisme, neologisme, regionalisme*);
- precizia (*folosirea unor mijloace suplimentare pentru a facilita înțelegerea*).

Între competența lingvistică și competența de comunicare trebuie să existe o complementaritate motivată și întărită de dimensiunea interrelațională a discursului. În acest sens, se observă că utilizarea vorbirii într-un cadru social se supune regulilor psihologice, culturale și sociale, care conduc la o abordare sociolingvistică a comunicării. Vorbitorul este văzut atât în spațiul unei zone socializate, cât și în universul strict individual, în care se formează și se activează un sistem coerent de competențe. Astfel se definește socialul ca mediu creat de comunicare, aceasta la rândul său cultivată și valorizată ca vector al interrelaționării.

În timp ce limba este un sistem de comunicare normat care definește o comunitate omogenă lingvistic, discursul se referă la vorbitor care, prin enunțare, își asumă limba colectivității, dându-i conotații subiective, individuale. Astfel privită, comunicarea trebuie definită ca o relație în interiorul grupului, prin care se evidențiază dinamica rolurilor în cadrul social [28].

PRACTICUM

1. Revedeți informația și completați ideile de mai jos:

- Realitatea confirmă faptul că în școală competența de comunicare ...
- Azi accentul se deplasează pe latura ...
- Profesorul este răspunzător pentru alegerea ...
- Curriculumul actual de limba română pune accentul pe ...
- Sporirea dimensiunii civilizatoare a limbii presupune ...
- Funcțiile de bază ale limbajului sunt următoarele ...
- Utilizarea limbajului oferă posibilitatea ...
- Principalele nevoi de comunicare sunt următoarele ...

2. Identificați în ce constă scopul școlii, în raport cu formarea vorbitorului cult de limba română, utilizând, la necesitate, următoarele sintagme sau cuvinte:

- efecte colaterale;
- limbă de școlarizare;
- competență de comunicare;
- disciplină de frontieră;
- dezvoltare integrată;
- limba în ipostază vorbită;
- locutor;
- mesaj;

- limbaj avizat;
- stil comunicațional;
- criteriu de etichetare;
- elev comunicant;
- caracter situațional.

3. Structurați următoarele acțiuni într-o ierarhie de descreștere valorică:

- să formez competența lingvistică în raport cu cea de comunicare;
- să-l orientez pe elev spre nevoia de a fi înțeles;
- să dezvolt în special vorbirea monologată a elevului;
- să dezvolt claritatea și corectitudinea vorbirii;
- să-l fac pe elev să-și asume limba;
- să impun conștientizarea propriei identități verbale;
- să-l orientez pe elev, în vorbire, la un confort psihologic personal.

4. Completați. În domeniul formării vorbitorului cult eu pot:

- să „construiesc” împreună cu elevii o comunicare eficientă.
- să monitorizez comprehensiunea elevilor spre înțelegerea unei vorbiri profunde.
- să racordez acțiunile mele formative la noile cerințe educaționale.
- să dezvolt elevilor capacitățile de receptare orală ...
- să monitorizez relația elevului cu mediul sociocultural ...
- să-i învăț pe elevi ce înseamnă plăcerea „locuirii” în limbă ...
- să formez o atitudine pozitivă a elevului în comunicarea verbală ...
- să insuflu elevilor ideea că vorbirea este unul din criteriile etichetării persoanei ...
- să asigur reajustarea funcționării pragmatice a limbii ...
- .....
- .....
- .....

- Să admitem că într-o discuție dintre câțiva profesori s-a iscat întrebarea ce este mai ușor de învățat: monologul sau dialogul. Unul dintre ei afirma că dialogul implică relația cu celălalt, din aceste considerente fiind mai greu de învățat a dialoga. Cum credeți, are dreptate acest profesor?
- Să presupunem că un profesor cu gradul didactic superior lucrează mult în cadrul orelor asupra formării limbajului oral, în detrimentul celui scris, în special în detrimentul testelor de evaluare în scris. Cum puteți comenta acest caz?

REGISTRU

1. Aplicarea schimbării. Notați acțiunile dvs. în raport cu formarea vorbitorului cult, conform modelului.

- a) Cultiv elevilor în mod sistematic calitățile vorbirii, cum ar fi claritatea, corectitudinea, puritatea, concizia.
- b) .....
- c) .....
- d) .....

2. Marcați cu semnul „plus” ce trebuie să facă școala pentru a promova ideea formării vorbitorului cult de limba română:

- să plaseze elevul într-un spațiu educațional cât mai socializat;
- să-l învețe pe elev să-și asume anumite roluri sociale;
- să orienteze elevul spre un ideal de împlinire în baza comunicării verbale;
- să-l învețe pe elev cum să-și exteriorizeze nevoia de a spune, de a vorbi;
- să învețe elevul să dobândească o poziție privilegiată în procesul vorbirii;
- să abordeze limba în funcționalitatea sa cotidiană;
- să promoveze o *Politică lingvistică* a școlii.

2.7. Absența preocupării pentru vorbirea cultă

Absența preocupării pentru formarea vorbitorului cult de limba română se manifestă prin dezinteresul față de înțelesul cuvântului și al vorbirii, al comportamentului verbal, al exprimării. În lista problemelor se înscriu și *barierele de vorbire și comunicare* [Apud 2]:

- *Bariera de teaur*. Dreptul la comunicare este garantat de principiul egalității naturale a indivizilor umani, ceea ce face însă ca acest drept să fie limitat indirect, este inegalitatea dintre aceștia, în sensul acceptării diversității interindividuale ca efect al procesului de socializare. Prin urmare, și fondul de cunoștințe acumulate de fiecare subiect este diferit. Fondul de cunoștințe sau de teaur cuprinde și un anumit capital lingvistic, care îi permite individului să opereze selecții din codurile pe care le-a asimilat, în scopul adaptării la actul de comunicare. Cu cât acest capital se apropie de o anumită „rentabilitate” socială, cu atât posibilitățile de adaptare cu succes a subiectului la relațiile de comunicare din viața socială cresc. *Existența barierei de teaur* demonstrează că subiecții învață diferite coduri lingvistice în profunzimi variabile, care le fundamentează capacitatea de comunicare la diferite grade de competență. Datorită nivelului înalt de organizare lexicală, codurile „elaborate” permit ca în actul de comunicare să fie transmise înțelesuri speciale, explicite, care să-i confere acestuia calitatea de produs a unei creații interindividuale unice. Codul „elaborat” reglează progresiv conștiința diferenței. Experiențele individuale se pot exprima mai aproape de adevărul intenției, facilitând astfel intercunoașterea printr-o autentică *libertate de cuvânt*.

Revenind la problema dificultăților de comunicare, se constată că acestea apar în urma neîmpărtășirii de către subiecți, în actul de comunicare, a codului „elaborat”, pe baza căruia s-a încercat fundamentarea acestuia. Participanții la comunicare pot cunoaște diferite alte coduri „elaborate”, dar dacă într-o situație dată comunicarea se blochează, aceasta se datorează invariabil lipsei de reciprocitate în cunoașterea unui anumit cod elaborat.

- *Bariera de rezonanță.* Un alt factor care poate altera posibilitatea reciprocității în comunicare este reprezentat de „diferența internivel”. Fiecare moment al comunicării are un efect formativ asupra psihismului individual, care evoluează în și prin fiecare persoană cu care intră în contact, nivelul de trăire psihică fiind cu atât mai înalt cu cât sinele pătrunde mai adânc în altul, deci cu cât intercunoașterea este mai avansată și mai verificată. Comuniunea reală în comunicare se bazează pe existența unor niveluri de trăire psihică a persoanelor comunicante, corespondente, care să permită o compatibilitate armonioasă și o „oglundire” nedeformată a uneia prin cealaltă.
- *Bariera psihologică.* Factorii de natură psihologică, care frânează procesul comunicării, se situează, cel mai adesea, în afara controlului conștient al individului. Există cel puțin două categorii de factori care creează direct sau indirect dificultăți de comunicare: stările psihice cu tentă depresivă și actele ratate. *Stările psihice cu tentă depresivă* au un caracter pasager, dar sunt deosebit de influente asupra „deschiderii” spre comunicare; traversate de diferite inhibiții, frustrări, de plictiseală sau dezinteres, de lipsa de voință sau speranță etc. *Actele ratate* iau frecvent forma diferitelor tipuri de lapsusuri. Acestea sunt confuzii sau erori de memorie, care pot avea anumite consecințe semantico-sintactice ca: anticipări sau împietriri ale unui cuvânt sau părți de cuvânt, asupra cuvântului care le precede, prelungiri de prisos ale unor cuvinte, contaminări, substituții etc. Unele dintre acestea pot constitui jocuri de cuvinte „gustate” de auditor, dar, în general, influențează negativ nu atât comunicarea, cât persoana comunicantă, care își poate pierde curajul și încrederea în puterea vorbelor sale.
- *Bariera de stil.* *Coerența* comunicării este frecvent distorsionată de sindromul *bravadei lingvistice*. În situațiile vieții sociale cotidiene sau chiar în situații cu un profund caracter educativ, se întâlnesc persoane iresponsabile de impactul utilizării neadecvate a unor cuvinte. Folosite excesiv și necontrolat, unele dintre ele riscă să-și piardă sensul, altele nefiind corect selectate, perturbază procesul de înțelegere a mesajului. Comunicarea ar trebui să reprezinte o unitate între formă și conținut, pentru ca obiectivele sale să poată fi atinse și să-i fie confirmată, astfel, calitatea de liant interindividual. Dar acest principiu al unității dintre formă și conținut este contrazis și compromis de diferiți indivizi a căror atitudine față de comunicare este infantilă, lipsită de maturitate sau ignorantă și lipsită de profesionalism. Aceste atitudini eronate perpetuează stilul de exprimare, denaturează sensurile cuvintelor, influențând negativ subiecții în formare, restrângând astfel posibilitățile de dezvoltare a culturii lingvistice.

Trebuie conștientizat, de asemenea, faptul că scopul primar al comunicării este de a te face înțeles, iar tendința de epatare nu constituie nici pe de parte condiția unui limbaj elevat.

Așadar, situația patologică de „tranziție” a societății noastre, caracterizată printr-o stare accentuată de anomie, ca diminuare și deteriorare a mecanismelor de integrare socială, determinată de scăderea ponderilor valorilor și creșterea conflictelor între valori și norme, precum și a tendinței de individualizare a sistemelor proprii de valori (în detrimentul sistemului social de valori, care garantează echitatea drepturilor și condițiile ascensiunilor sociale), dă naștere la numeroase fenomene negative, care orientează actele de comunicare în sensuri antiumane și anticulturale.

PRACTICUM

1. Revedeți informația și completați ideile de mai jos:

- Vorbitorul anonim și universal nu ...
- Iresponsabilitatea pentru cuvântul rostit ...
- Dreptul la comunicare este garantat ...
- Comunicarea eficientă este condiționată de ...
- Absența preocupării pentru formarea vorbitorului cult se manifestă prin ...
- Persoanele cu stilul de vorbire pretențios ...
- Posibilitatea reciprocității în comunicare este reprezentată de ...
- Codurile elaborate definesc ...

2. Identificați în ce constă scopul școlii, în raport cu formarea vorbitorului cult de limba română, utilizând, la necesitate, următoarele sintagme sau cuvinte:

- vulgarizarea limbajului;
- capital lingvistic;
- inflația verbală;
- rentabilitate socială;
- libertate de cuvânt;
- bravadă lingvistică;
- cultură lingvistică;
- vorbire infectată;
- viruși verbali.

3. Structurați următoarele acțiuni într-o ierarhie de descreștere valorică:

- să neutralizez reminiscențele analfabetismului verbal;
- să învăț elevii să nu-și încarce vorbirea cu detalii inutile;
- să conving elevii că vorbirea lor nu trebuie să fie „la modă” ;
- să reduc tendința elevilor de epatare;
- să nu „apăs” elevii prin condiționare impusă;
- să armonizez interesele școlii cu cele ale elevului;
- să ghidez reușita verbală a elevilor;
- să-l ghidez pe elev spre împliniri verbale și estetice.

4. Completați. În domeniul formării vorbitorului cult eu pot:

- să exclud din vorbirea elevilor sloganul și discursul incoerent ...
- să formez elevilor sentimentul angajării în vorbirea orală ...
- să dezvolt elevilor „capitalul” social al comunicării ...
- să formez elevilor încrederea în procesul comunicării verbale ...
- să formez elevilor capacitatea de a fi atent în vorbire ...
- să-i învăț pe elevi să nu accepte un stil de vorbire pretențios ...
- să orientez elevii spre un limbaj elevat, spre o vorbire nobilă ...
- să organizez activitatea educațională astfel ca elevul să simtă plăcerea comunicării ...
- să-i formez elevului competența de lucru sistematic asupra vorbirii personale ...
- .....
- .....
- .....

- a) Să admitem că un elev eminent din clasa a XII-a susține că o vorbire cultă se învață nu în școală, ci individual, doar prin efortul personal al fiecăruia, prin lecturi și antrenamente personale. Cum puteți comenta această afirmație a elevului?
- b) Să presupunem că într-o discuție în clasă cineva dintre elevi afirmă că sloganele sunt acceptabile în vorbirea oricărui vorbitor, în special dacă ele reflectă mesajul pe care acesta vrea să-l transmită. Ce comentarii aveți pentru acest caz?

REGISTRU

1. Aplicarea schimbării. Notați acțiunile dvs. în raport cu formarea vorbitorului cult, conform modelului.

- a) Cultiv elevilor necesitatea valorificării unui limbaj elevat, a unui comportament lingvistic politicos.
- b) .....
- c) .....
- d) .....

2. Marcați cu semnul „plus” ce trebuie să facă școală pentru a promova ideea formării vorbitorului cult de limba română:

- să dezvolte manifestarea liberă a elevilor în vorbire;
- să învețe elevii să se trateze de la egal la egal în vorbirea lor cotidiană, însă la nivel;
- să producă cât mai multe satisfacții verbale elevilor;
- să învețe elevul ca, vorbind puțin, să spună multe;
- să dezvolte cultura lingvistă pe tot parcursul educațional;
- să lucreze permanent asupra clișeele verbale, a distorsiunilor de limbaj.

2.8. Relația limbă-vorbire-comunicare

Sfera limbajului propriu fiecărui elev rezultă din cumulul sferelor limbajelor (codurilor) asimilate din fiecare știință, la fiecare disciplină de învățământ, în toate treptele școlarizării și ale vieții. Limba română, ca limbă maternă și ca obiect de studiu, ocupă deci locul central în ansamblul general de pregătire a elevilor, fiind principalul mijloc de comunicare și de informare. De aceea un obiectiv al predării – învățării limbii române vizează dezvoltarea capacității de comunicare verbală (dezvoltarea vorbirii) și de utilizare a limbii române literare, perfecționarea limbajului și formarea preocupărilor și a deprinderilor de *supraveghere științifică* a exprimării orale.

Limba vorbită se modifică permanent. Ea se modifică luând diferite forme, acestea reprezentând manifestările unor *tendințe*. Dintre acestea, unele se transmit, iar altele apar în procesul dezvoltării, sub impulsul unor *factori interni sau externi* [16]. De asemenea, nu trebuie să considerăm limba doar *obiectiv*, ca un simplu mediu de împărtășire a ideilor, ci și *subiectiv*, atunci când exprimăm cu ajutorul ei ceva din sufletul nostru.

În această funcție limba reprezintă o acțiune spirituală, care se identifică cu expresia. *Vorbirea* este o aplicare concretă a sistemului limbii. Or, această aplicare este o activitate pur intuitivă. Factorul estetic apare la aplicarea individuală a limbii, adică atunci când limba devine vorbire.

Studiul limbii ar avea mult de câștigat, ca instituție spirituală, dacă s-ar cerceta cu mai multă străduință *bogățiile de resurse* de care ea dispune. Limba pe care o vorbim nu reprezintă numai un mediu de înțelegere între indivizi, ci și o nevoie de *a ne exprima pe noi înșine*. La producerea actului vorbirii, trebuie să ținem seama nu numai de simpla formulare a ideilor, dar și de raportul ce există între ele și sensibilitatea noastră. Aceasta înseamnă că la o vorbire individuală, alături de elementul logic, intervine și *elementul afectiv*, care dinamizează expresia [16].

Limba ca atare, de fapt, nu dă elevului cunoștințe directe, ci, ca parte integrantă a culturii, este un mijloc de exprimare a gândurilor despre realitate și ca disciplină școlară este *nelimitată, nemăsurabilă, eterogenă* [5, p. 15].

Azi se vorbește mai mult, deoarece suntem o societate a comunicării. Toată lumea vorbește, scrie, comunică și în acest proces avem mai puțin sentimentul unui registru de limbă *îngrijită, supravegheată, verificată* și percepem mai mult *amestecul*, coexistența greșelilor cu forma corectă. Din cauza acestui „zgomot” al comunicării active, elevii au senzația că se poate orice, că se vorbește oricum, că nu mai există normă. Însă elevii trebuie să aibă formată *competența vorbirii corecte*, a exprimării intelectuale, nuanțate, care le aduce până la urmă succes în viață. Școala trebuie să *compenseze* ceea ce

pierd elevii în societatea actuală (atunci când scriu mesaje, SMS, existența violenței de limbaj: înjurături, certuri, scandaluri verbale cu abuz de interjecții etc.).

Limba este un *factor de prestigiu*, care oferă oamenilor un anumit statut. Când vorbește, persoana transmite informații despre lume, dar, în același timp, transmite și ceva despre statutul ei social și cultural. Fiecare trebuie să fie stăpân pe bucățica sa de competență lingvistică [Apud 23].

Funcția și valoarea definitorie a comunicării verbale în devenirea și desăvârșirea ființei umane conferă *cultivării limbii* o valoare pe măsură ireductibilă la acțiunile de *cosmetizare a vorbirii* [23].

Limba ia naștere numai prin vorbire, dar limba poate fi considerată în plan abstract ca existând în afara vorbitorului și independent de vorbire, în timp ce vorbirea nu poate fi concepută în afara limbii și independent de ea [10]. Ca potență, limbajul reprezintă *capacitatea de a vorbi*, trăsătură inerentă a speciei umane, concretizată însă în calitate de „deținere a limbii” de către indivizi concreți sau ca facultate de a întrebuința codul tradițional al unei comunități umane [20]. Vorbirea, ca și joaca, este o activitate. Vorbirea este o activitate complexă, care unește elemente diferite, propriu-zis lingvistice și non-lingvistice. Vorbirea, adică întrebuințarea limbajului, este o activitate multiformă, în mod analog cu multiplicitatea a ceea ce numim joacă. Vorbirea este un mod esențial de activitate în conformitate cu regulile publice, care sunt mai mult sau mai puțin rigide. Vorbirea, adică folosirea unui limbaj în general, face parte din istoria naturală a omului [11, p. 190].

Un vorbitor care utilizează un cuvânt într-un mod neobișnuit posedă în principiu o autoritate hermeneutică în raport cu ceea ce înseamnă cuvântul rostit de el. Un vorbitor vrea să spună cu cuvintele sale ceea ce intenționează să spună, iar o interpretare a celor spuse poate fi realizată cu succes numai dacă vorbitorul este interpretat conform intențiilor sale [*Ibidem*, p. 479]. Restricțiile nu constau dintr-un sistem de reguli rigide de vorbire, ci din interpretabilitatea ce trebuie asigurată de către vorbitor. Cât de creator are dreptul să fie un vorbitor, cât de mult trebuie folosit limbajul pentru a face posibilă interpretarea, rămâne o întrebare deschisă.

Știința și arta vorbirii trebuie gândite ca o dublă promovare a potențialului elevului, deoarece în măsura în care știința vorbirii stimulează succesul școlar, în aceeași măsură promovează întreaga afirmare a lui în tot cursul vieții. Se favorizează concomitent nevoia de a vorbi, puterea de a vorbi și voința de a o face, toate fiind încoronate de bucuria reușitei. Actul vorbirii presupune efort și curaj. Vorbirea este, de fapt, angajarea tuturor simțurilor. Ea trebuie să ofere *bucuria de a trăi* prin împliniri estetice, morale, sociale, spirituale, ea este o artă care-și lasă cucerite teritoriile numai prin strădanii susținute și sistematice [29, p. 19].

Puterea cuvântului dă sentimentul curajului de a exprima idei, elevul eliberându-se de teama paralizantă a criticii altora, oferă posibilitatea de a explora, de a căuta răspunsuri în multitudinea de cunoștințe de care dispune și vrea să le dețină. Limba devine un instrument de afirmare și confirmare a dezvoltării intelectuale, un instrument de construcții plastice, care prevede posibilitatea saltului calitativ spre forme expresiv-imaginative elevate, cu un anumit grad de originalitate [*Ibidem*, p. 73].

O didactică reușită a comunicării o înțelegem ca un fenomen ce implică mai multe posibilități de a face să corespundă cerințelor școlii moderne: conștientizarea responsabilității de „actor” dată de comunicarea cu sens, dezinhibarea în procesul locuțional, valorificarea comunicării integrale, învățarea permanentă a comunicării.

Limba și vorbirea se îmbină ca mijloc și mod de realizare a diferitor aspecte ale activității de vorbire în scopul comunicării subiecților unul cu altul. Limba și vorbirea, ca unitate a mijloacelor și modalităților, sunt mijloc și condiție a comunicării.

Procesul educațional, în marea majoritate, este construit astfel încât activitatea mintală a elevului se află în dependență directă de acele mijloace verbale pe care i le oferă manualul sau profesorul. Dar „împrumutând” elevului anumite mijloace verbale, noi limităm activitatea lui mintală numai în aria acestor mijloace. Profesorul poate propune sarcini ca observarea, analiza, rezolvarea, procedând prin exemplu clasic, vizând astfel doar activitatea gândirii. Dar selecția mijloacelor verbale se face în afara conținutului vorbirii personale a elevului, de aceea, treptat, entuziasmul elevului scade și apare nesiguranța în forțele proprii. Cunoașterea lingvistică justifică vorbirea și comunicarea, dar nu o substituie, deoarece scopul învățării limbii este de a stăpâni o activitate concretă – vorbirea și comunicarea [5, p. 17].

Problema unității de învățare în cadrul comunicării verbale generează numeroase presupoziii, deoarece însuși sistemul școlar este un mecanism care promovează, actualmente, un ansamblu de atitudini practice. Conținutul comunicării îl formează transmiterea unui conținut semantic în baza unei *intenții comunicative*, care, la rândul ei, este un reglor al comportamentului comunicativ al locutorilor. Prin urmare, unitatea de bază a învățării este intenția plus realizarea ei, ceea ce echivalează cu o exprimare-mesaj. Intenția este mobilul activității verbale. Comunicarea fără intenție este un vid de vorbire nerelațională, constatatoare sau informativă, dar deloc stimulativă. Astfel, se fac evidente două momente relevante ale comunicării – *motivul și intenția*, motivul fiind antecedentul intenției. Mesajul devine informație numai în mișcarea lui, în acțiune, el se află mereu între cei doi locutori, care „se alimentează simultan și acționează adecvat reacțiilor celuilalt [5, p. 82].

Componentele principale ale educației comunicării sunt formarea competenței lingvistice, adică pregătirea de a utiliza limba în activitatea verbal-meditativă; competența pragmatică, pregătirea de a transmite mesajul comunicativ într-o situație comunicativă; competența cognitivă; competența informativă, adică stăpânirea obiectului comunicativ; competența strategică.

Admiterea complementarității dintre gramatică și pragmatică, ca o știință a comunicării, conduce la ideea că prima este guvernată de reguli, iar a doua de principii. Principiile pragmatice fundamentează cele mai diverse tipuri de activități care presupun colaborarea dintre locutori, inclusiv comunicarea prin limbaj. Principiile esențiale ale pragmaticii sunt *principiul cooperativ* cu funcție informativă și *principiul politeții*, cu funcție socială. Perspectiva asupra principiului politeții este fundamental prescriptivă, politețea fiind înțeleasă ca un set de norme sociale, din care decurg reguli practice de comportament, inclusiv *reguli privind comportamentul lingvistic*. Respectarea normelor caracterizează comportamentul politicos, nerespectarea acestora este considerată impolitețe [14, p. 66]. Pragmatica atribuie conceptului de politețe o semnificație largă, considerând-o drept constantă a comportamentului comunicativ, politețea desemnează ansamblul strategiilor lingvistice care servesc la instituirea, menținerea sau dezvoltarea relațiilor interpersonale.

PRACTICUM

1. Revedeți informația și completați ideile de mai jos:

- Dacă s-ar cerceta cu mai multă străduință bogățiile de resurse de care dispune limba ...
- Limba pe care o vorbim reprezintă ...
- Limba, ca disciplină școlară, este ...
- Fiecare trebuie să fie stăpân pe ...
- Arta vorbirii trebuie promovată ...
- Bucuria reușitei în vorbire este dată de ...
- Elevii trebuie să se elibereze de teama de ...
- Școala trebuie să compenseze ceea ce ...

2. Identificați în ce constă scopul școlii, în raport cu formarea vorbitorului cult de limba română, utilizând, la necesitate, următoarele sintagme sau cuvinte:

- limbă îngrijită;
- limbă supravegheată;
- exprimare nuanțată;
- factor de prestigiu;
- „cosmetica” vorbirii;
- creator verbal;
- știința vorbirii;
- voința de a vorbi;
- mijloace verbale;
- norma lingvistică.

3. Structurați următoarele acțiuni într-o ierarhie în descreștere valorică:

- să promovez aptitudinile practice ale elevilor;
- să asimilăm împreună cu elevii cât mai multe mijloace verbale;
- să învăț elevii să construiască mesaje semnificative;
- să formez competența lingvistică a elevilor;
- să promovez principiul politeții în vorbire;
- să valorific pragmatica vorbirii în școală;
- să-i învăț pe elevi că limba este un instrument de afirmare;
- să formez sentimentul curajului de a vorbi frumos.

4. Completați. În domeniul formării vorbitorului cult eu pot:

- să confer valoare acțiunilor de cultivare a limbajului elevilor ...
- să cultiv capacitatea de a vorbi ca trăsătură inerentă a personalității ...
- să descopăr, împreună cu elevii, resursele bogate ale limbii ...
- să supraveghez vorbirea elevilor ...

- să valorific elementul afectiv în vorbirea elevilor ...
- să stimulez activitatea mintală a elevului în procesul vorbirii ...
- să aplic principiul politeții în activitatea la clasă ...
- să formez competențele comunicative ale elevilor ...
- .....
- .....
- .....

a) Să admitem că un profesor afirmă că principalul în educația lingvistică a elevilor este nu asimilarea limbii, ci practica vorbirii, fapt cu care mulți dintre colegii săi nu sunt de acord. Ce explicații aveți pentru acest caz?

b) Să presupunem că elevii solicită de la profesorul lor mai multe activități orale, în detrimentul celor scrise, argumentând că vor să învețe să vorbească corect. Profesorul încearcă să le aducă unele argumente. Cum credeți, care ar putea fi aceste argumente și cum puteți comenta acest caz?

REGISTRU

1. Aplicarea schimbării. Notați acțiunile dvs. în raport cu formarea vorbitorului cult, conform modelului.

- a) Relația limbă-vorbire-comunicare este una esențială pentru formarea vorbitorului cult de limba română, deoarece esențializează rolul fiecăruia în acest proces.
- b) .....
- c) .....
- d) .....

2. Marcați cu semnul „plus” ce trebuie să facă școală pentru a promova ideea formării vorbitorului cult de limba română:

- să considere ca inadmisibile orice infracțiuni de vorbire în școală;
- să valorifice pragmatic lingvistică cu cele două reguli de bază: fii clar, fii politicos;
- să abordeze limba nu doar ca instrument, ci și în aspect cultural;
- să pună un accent aparte pe formarea cadrelor didactice în aspectul vorbirii culte;
- să educe o atitudine critică a elevilor față de propriul limbaj;
- să învețe elevul să creeze în limba română;
- să implice limba în toate acțiunile educaționale;
- să valorifice în permanență puterea cuvântului rostit.

BIBLIOGRAFIE

1. Avram M. *Norma codificată a limbii române actuale*. În: Revista de lingvistică și știință literară, 1993, nr. 2, p. 35-41.
2. Basarab A. *Principalele forme ale comunicării și factorii de obstrucție a comunicării umane*. <https://anatolbasarab.ro/principalele-forme-ale-comunicării>
3. *Biografia Lingvistică*. În: Portofoliul European al Limbilor. Consiliul Europei, 2000 (variantea română, p. 1-24).
4. Boutot A. *Inventarea formelor*. București: Editura Nemira, 1997. 336 p.
5. Callo T. *Educația comunicării verbale*. București-Chișinău: Litera Educațional, 2003. 148 p.
6. Callo T. *Relația limbă-vorbire în esențializarea diatopică a vorbitorului cult*. În: Univers Pedagogic, 2015, nr. 2, p. 12-20.
7. Coșeriu E. *Deontologia și etica limbajului*. În: Revista Limba română, 2002, nr. 10.
8. Coșeriu E. *Lingvistica integrală*. București: Editura Fundației Culturale Române, 1996. 184 p.
9. Coșeriu E. *Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice*. București: Editura Enciclopedică, 1997. 97 p.
10. Coșeriu E. *Teoria limbajului și lingvistică generală*. București: Editura Enciclopedică, 2004. 128 p.
11. Ducrot O., Schaeffer J.-M. *Noul dicționar enciclopedic al științelor limbajului*. București: Babel, 1996. 532 p.
12. Graur Al. *Scrieri de ieri și de azi*. București: Editura Științifică, 1970. 280 p.
13. *Interviu cu Rodica Zafiu*. În: Observator cultural, 2001, nr. 82, 9 p. https://ro.wikipedia.org/wiki/Rodica_Zafiu
14. Ionescu-Ruxăndoiu L. *Limbaj și comunicare. Elemente de pragmatică lingvistică*. București: ALL Educațional, 2003. 112 p.
15. Jinga I., Istrate E. *Manual de pedagogie*. București: ALL, 2008. 464 p.
16. *Limbă și cultură*. [www.unibuc.ro/CLASSI CA/thcapidan /cap1.pdf](http://www.unibuc.ro/CLASSI_CA/thcapidan/cap1.pdf)
17. Marcus S. *Limba română – între infern și paradis*. București: Spandugino, 2014. 80 p.
18. Mihăescu N. *Carte despre limba românească*. București: EDP, 1972. 186 p.
19. Munteanu C. *Cum se învață o limbă (după Eugeniu Coșeriu)*. În: Revista Limba română, 2011, nr. 3-6. <http://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&n=1196>
20. Munteanu E. *Eugen Coseriu. Fundamente filosofice ale unei „lingvistici generale”*. În: *Ideea europeană în filosofia românească (I)*, Revista Hermeneia, Iași: Editura Fundației AXIS, 2005, p. 126-135.
21. Noica C. *Cuvânt împreună despre rostirea românească*. București: Eminescu, 1987. 326 p.
22. Pamfil A. *Limba și literatura romană în gimnaziu – Structuri didactice deschise*. București: Paralela 45, 2003. 232 p.
23. Pâslaru Vl. *Dimensiuni pedagogice ale cultivării limbii române în Republica Moldova*. În: Revista Limba română, 2004, nr. 3, p. 135-142.
24. Păduraru C. E. Coșeriu. *Contribuții la pragmatica lingvistică*. Iași: Lumen, 2009. 135 p.
25. Prigogine I., Stengers G. *Noua alianță. Metamorfoza științei*. București: Editura Politică, 1984. 420 p.

26. Râmbu N. *Tirania valorilor*. București: EDP, 2006. 420 p.
27. Rusu M.-M. *Competența de comunicare – perspective de abordare*. În: Revista Limba română, 2009, nr. 11-12. <http://www.limbaromana.md/index.pdf?go=articole&n=797>
28. Rusu M.-M. *Comunicarea ca ritual inițiativ*. În: Revista Limba română, 2007, nr. 10-12. <http://www.limbaromana.md/index.pdf?go=articole&n=613>
29. Șoitu L., Gârleanu D., Lupușoru D. *Comunicare și educație*. Iași: Spiru Haret, 1996. 205 p.
30. Toșa Al. *Elemente de morfologie*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1983. 295 p.
31. Țigău Gh. *Cultivarea limbii române*. www.cnr.ro/apostolul/cultivarea-limbii-romane.

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE.....	3
I. CULTURA EDUCAȚIEI	
1.1. Definirea culturii	5
1.2. Sensurile culturii	8
1.3. Cultura și valorile	12
1.4. Cultura educației	16
<i>Bibliografie</i>	20
II. VORBITORUL CULT DE LIMBA ROMÂNĂ	
2.1. Esențializarea noțiunii de vorbitor cult	21
2.2. Vorbitorul cult și responsabilitatea școlii	27
2.3. Vorbitorul cult de limba română și cultivarea limbii	32
2.4. Biografia lingvistică vizavi de vorbitorul cult de limba română	36
2.5. Afectivitatea gramaticală ca factor al formării vorbitorului cult	41
2.6. Limbaj, comunicare, vorbitor cult	47
2.7. Absența preocupării pentru vorbirea cultă	52
2.8. Relația limbă – vorbire – comunicare	56
<i>Bibliografie</i>	61

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Callo, Tatiana.

Cultura educației și vorbitorul cult de limba română: Ghid pentru profesori/ Tatiana Callo; Inst. de Științe ale Educației. – Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2018 (Tipogr. „Print-Caro”). – 66 p.: fig.

Bibliogr.: p. 61-62 (31 tit.). – 50 ex.

ISBN 978-9975-48-138-0.

37.016:811.135.1+37.015

C 14